

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Tomáš Příbyl

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Induktivní úsudky o příjmech a výdajích českých domácností

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tomáš Příbyl**
Osobní číslo: **E17172**
Studijní program: **B6209 Systémové inženýrství a informatika**
Studijní obor: **Management finančních rizik**
Téma práce: **Induktivní úsudky o příjmech a výdajích českých domácností**
Zadávací katedra: **Ústav matematiky a kvantitativních metod**

Zásady pro vypracování

Cíl práce: zobecnění výsledků výběrového zjišťování Statistika rodinných účtů metodami statistické indukce na soubor všech českých domácností a posouzení změn v příjmech, výdajích a jejich struktuře v období 2008-2018.

Osnova:

- Popis výběrového zjišťování Statistika rodinných účtů v České republice.
- Induktivní úsudky o výši příjmů, výdajů a struktuře spotřeby ve vybraných typech domácností v ČR v roce 2008 na základě individuálních dat z výběrového šetření.
- Induktivní úsudky o výši příjmů, výdajů a struktuře spotřeby ve vybraných typech domácností v ČR v roce 2018 na základě publikovaných výsledků z výběrového šetření.
- Porovnání základních změn v příjmech, výdajích a struktuře spotřeby českých domácností v období 2008-2018.

Rozsah pracovní zprávy: **35**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Český statistický úřad. Statistika rodinných účtů (SRÚ). Dostupné na https://www.czso.cz/csu/vykazy/statistika_rodinnych_uctu.
Český statistický úřad. Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností – Publikace. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-vydaje-a-zivotni-podminky-domacnosti>.
PACÁKOVÁ, V. a kol. 2019. Štatistické metódy pre ekonómov. Bratislava: Iura Edition.
PACÁKOVÁ, V. a kol. 2015. Štatistická indukcia pre ekonómov a manažérov. Bratislava: Wolters Kluwer.
SIXTA, J., VLTAVSKA, K., HRONOVÁ, S., HINDLS, R. Struktura spotřeby českých domácností 1970-2012. Politická ekonomie, 6, 2014.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. RNDr. Viera Pacáková, Ph.D.**
Ústav matematiky a kvantitativních metod

Datum zadání bakalářské práce: **2. září 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

---

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

---

doc. RNDr. Bohdan Linda, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 2. září 2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. X/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 23. 8. 2021

Tomáš Příbyl

Poděkování:

Rád bych touto cestou poděkoval paní prof. RNDr. Vieře Pacákové, Ph. D. za odborné vedené bakalářské práce, za její čas, trpělivost, vstřícný přístup, cenné rady a připomínky směřující k úspěšnému výsledku.

ANOTACE

Příbyl, Tomáš. *Induktivní úsudky o příjmech a výdajích českých domácností*. Pardubice: Ekonomická fakulta Univerzity Pardubice, 2020, 41 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá zkoumáním struktury příjmů a výdajů vybraných českých domácností z roku 2008 a jejími změnami prostřednictvím průřezových dat do roku 2018. Teoretická část popisuje vývoj metodiky a průběh individuálního zkoumání domácností a praktická část je zaměřena na využívání statistických metod k vyvozování závěrů o zjištěných skutečnostech.

Klíčová slova: příjmy a výdaje, české domácnosti, statistické metody, statistika

ANNOTATION

PŘIBYL, Tomáš. *Inductive outcomes about income and expenditure of Czech households*. Pardubice: Faculty of Economy, University of Pardubice, 2020, 42 s. Bachelor thesis.

This bachelor thesis deals with examining the structure of income and expenditure of chosen czech households from 2008 and its changes by cross-sectional data to 2018. Theoretical part describes evolution of methodology and process of individual examining of households and practical part focuses on utilizing statistical methods to conclude ascertained facts.

Key words: income and expenditures, czech households, statistical methods, statistics

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK.....	10
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	13
ÚVOD.....	14
1 VÝBĚROVÉ ZJIŠŤOVÁNÍ STATISTIKA RODINNÝCH ÚČTŮ V ČESKÉ REPUBLICI.....	15
1.1 Výběr domácností	16
1.2 Průběh šetření domácností	16
1.3 Metodika příjmů a výdajů	17
1.4 Peněžní a naturální příjmy	19
1.5 Typy domácností.....	19
1.6 Životní podmínky (EU-SILC).....	20
2 INDUKTIVNÍ ÚSUDKY O VÝŠI PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ DOMÁCNOSTÍ V ČR V ROCE 2008.....	21
2.1 Základní charakteristiky výběrového souboru	22
2.2 Použité metody statistické indukce	22
2.2.1 Odhady parametrů základního souboru	22
2.2.2 Intervaly spolehlivosti pro odhad střední hodnoty μ	23
2.2.3 Analýza rozptylu.....	25
2.2.4 Testy dobré shody	27
2.3 Výsledky statistické analýzy výběrového souboru domácností RU2008	28
2.3.1 Výsledky statistické analýzy čistých ročních příjmů.....	28
2.3.2 Výsledky statistické analýzy spotřebních výdajů	40
3 INDUKTIVNÍ ÚSUDKY O VÝŠI PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ DOMÁCNOSTÍ V ČR V ROCE 2018 A JEJICH SROVNÁNÍ S VÝSLEDKY ANALÝZY V ROCE 2008	46
3.1 Publikované údaje o výši příjmů, výdajů a struktuře spotřeby ve vybraných typech domácností v ČR v roce 2018	46
3.1.1 Vývoj struktury spotřebních výdajů v letech 2008 až 2018	49

ZÁVĚR	54
POUŽITÁ LITERATURA	55

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Histogram rozdělení čistých měsíčních příjmů.....	29
Obrázek 2 - Boxplot rozdělení čistých měsíčních příjmů.....	30
Obrázek 3 - Trend vývoje průměrných čistých ročních příjmů na osobu v České republice...31	
Obrázek 4 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v ČR v roce 2008.....	32
Obrázek 5 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle postavení osoby v čele domácnosti	33
Obrázek 6 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle počtu osob v domácnosti v ČR v roce 2008	33
Obrázek 7 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle počtu členů domácnosti	34
Obrázek 8 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle počtu dětí v domácnosti v ČR v roce 2008	35
Obrázek 9 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle počtu členů domácnosti.....	35
Obrázek 10 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle vzdělání osoby v čele domácnosti v ČR v roce 2008	36
Obrázek 11 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle vzdělání přednostu domácnosti.....	37
Obrázek 12 - Q-Q graf pro ověření shody rozdělení čistých ročních příjmů domácností v ČR v roce 2008 s gama rozdělením pravděpodobnosti.....	38
Obrázek 13 - Q-Q graf pro ověření shody rozdělení čistých ročních příjmů nad 70 000 Kč domácností v ČR v roce 2008 s Pareto rozdělením pravděpodobnosti	39
Obrázek 14 - Porovnání ročních příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v domácnostech ČR v letech 2008 a 2018	46

Obrázek 15 - Porovnání středních hodnot spotřebních výdajů domácností v Kč podle 12 oddílů CZ-COICOP v ČR v letech 2018 a 2008	47
Obrázek 16 - Porovnání struktury spotřebních výdajů domácností podle 12 oddílů CZ-COICOP v ČR v letech 2008 a 2018	48
Obrázek 17 - Trend vývoje podílu čistých peněžních vydání na potraviny, nápoje a veřejné stravování ve struktuře celkových výdajů domácností v České republice	50
Obrázek 18 - Trend vývoje podílu čistých peněžních vydání na průmyslové zboží ve struktuře celkových vydání domácností v České republice	50
Obrázek 19 - Trend vývoje podílu čistých peněžních vydání na služby ve struktuře celkových vydání domácností v České republice	51
Obrázek 20 - Trend vývoje podílu plateb a jiných výdajů na čistých peněžních vydáních ve struktuře celkových vydání domácností v České republice.....	52
Obrázek 21 - Vývoj struktury čistých peněžních vydání domácností v České republice.....	52

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Základní výběrové charakteristiky čistých příjmů vybraných domácností v ČR v roce 2008.....	28
Tabulka 2 - Vývoj průměrných čistých ročních příjmů na osobu v České republice.....	30
Tabulka 3 - Výsledek K-W testu rovnosti průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v ČR v roce 2008	32
Tabulka 4 - Výsledek K-S testu rovnosti shody s gama rozdělením pravděpodobnosti	37
Tabulka 5 - Některé hodnoty distribuční funkce čistých ročních příjmů českých domácností v roce 2008.....	38
Tabulka 6 - Některé hodnoty kvantilů čistých ročních příjmů českých domácností v roce 2008	39
Tabulka 7 - Základní výběrové charakteristiky spotřebních výdajů vybraných domácností v ČR v roce 2008	40
Tabulka 8 - Intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů domácností v ČR v roce 2008.....	41

Tabulka 9 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle postavení osoby v čele.....	43
Tabulka 10 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle počtu osob v domácnosti	44
Tabulka 11 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle počtu dětí v domácnosti.....	45
Tabulka 12 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typu domácností v ČR v roce 2008 podle vzdělání osoby v čele	45
Tabulka 13 - Bodové a intervalové odhady čistých peněžních příjmů výdajů vybraných typu domácností v ČR v roce 2018.....	47
Tabulka 14 - Vývoj struktury čistých peněžních výdajů domácností v České republice	49

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

COICOP	Classification of Individual Consumption by Purpose – Klasifikace individuální spotřeby
ČSÚ	Český statistický úřad
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions – Výběrové šetření Životní podmínky podle metodiky EU
SILC	Statistics on Income and Living Conditions – Výběrové šetření Životní podmínky
SRÚ	Statistika rodinných účtů

ÚVOD

Bakalářskou práci na téma „Induktivní úsudky o příjmech a výdajích českých domácností“ jsem si zvolil, protože mě zaujalo, jakým způsobem lze využít rozličných statistických metod k získávání poznatků o dostupných datech a jejich interpretaci v praxi.

V současné době studuji na Univerzitě Pardubice obor Management finančních rizik a tuto práci vnímám jako příležitost si rozšířit znalosti o dané problematice.

1 VÝBĚROVÉ ZJIŠŤOVÁNÍ STATISTIKA RODINNÝCH ÚČTŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Statistika rodinných účtů (SRÚ) sleduje hospodaření soukromých domácností a poskytuje informace o výši výdajů a struktuře spotřeby v jednotlivých typech domácností (např. v domácnostech zaměstnanců, nepracujících důchodců, rodin s dětmi, neúplných rodin, rodin žijících na venkově) nebo o vlivu různých faktorů (např. pohybu cen, situaci na trhu) na strukturu výdajů a spotřební zvyklosti českých domácností. Zjištěné informace slouží jako podklad pro sociální a ekonomický výzkum, pro interní využití v rámci ČSÚ (spotřební koš, národní účty) a také pro mezinárodní srovnání.

V souvislosti s členstvím v Evropské unii má Česká republika na základě Nařízení (EC) 1177/2003 a navazujících prováděcích nařízení Evropské komise povinnost realizovat každoročně výběrové šetření o příjmech a životních podmínkách domácností EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions). V souladu s výše uvedeným nařízením, se zákonem č. 89/1995 Sb. o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů a při respektování zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně individuálních dat, zpracovává Český statistický úřad (ČSÚ) toto celoevropské šetření v národní verzi pod názvem Životní podmínky 2019.

Zpracované údaje ze šetření jsou zdrojem informací pro Ministerstvo práce a sociálních věcí i vládu ČR při přípravě řady opatření v sociální oblasti. Slouží jako podklad pro sociální a ekonomický výzkum, pro interní využití v rámci Českého statistického úřadu (ČSÚ) a také pro mezinárodní srovnání. Statistika rodinných účtů probíhá celoročně, ve všech krajích ČR a od roku 2017 je navázána na výběrové šetření Životní podmínky (SILC). Zatímco do roku 2016 bylo toto zjišťování založené na samostatném kvótním výběru domácností, od roku 2017 již probíhá nový model šetření SRÚ formou integrace do šetření Životní podmínky (dále jen SILC), tj. na podsouboru domácností náhodně vybraných pro šetření SILC. [10]

V proceduře kvótního výběru mají tazatelé za úkol provést rozhovor s určitým počtem jedinců v několika různých kategoriích obyvatelstva. Za kategorie se volí např. věk, pohlaví nebo ekonomický status. Vychází se obvykle z demografických informací o obyvatelstvu. [2]

1.1 Výběr domácností

Historie zkoumání domácností má v České republice dlouholetou tradici, která se datuje již od roku 1957. V roce 2016 proběhla významná reforma Statistiky rodinných účtů, nový způsob zjišťování je založený na náhodném výběru domácností. Za jednotku zjišťování se nově považuje domácnost, která byla úspěšně vyšetřena při šetření SILC. Od následujícího roku jsou domácnosti pro zkoumání SRÚ vybírány náhodným výběrem pomocí počítače v návaznosti na šetření SILC. Období, po které domácnosti sledují a evidují své výdaje, je stanoveno na 2x4 týdny.

Předmětem zjišťování jsou výdaje všech členů vybrané domácnosti ve sledovaném období, doplněné údaji o složení domácnosti (počet členů domácnosti, z toho ekonomicky aktivních a dětí), o domě či bytě a vybavení domácnosti, o domácím hospodaření a aktuálních peněžních příjmech. Hospodařící domácnost je založena na prohlášení osob, které spolu žijí, že společně také hospodaří, tj. společně hradí základní nezbytné výdaje domácnosti jako je strava, náklady na bydlení, ostatní provozní výdaje domácnosti. Zjišťování je i tzv. retrospektivní dotaz na předchozí jednorázové výdaje, tj. za vybrané zboží a služby za posledních 12 měsíců (např. domácí spotřebiče, nábytek, zdravotnické pomůcky, sportovní vybavení, rekonstrukci domu, koupi automobilu apod.).

Součástí zjišťování je retrospektivní dotaz na předchozí výdaje za posledních 12 měsíců. Za dva řádně vyplněné a odevzdané deníky obdrží domácnost finanční odměnu ve výši 2 400 Kč sníženou o srážkovou daň 15 % na základě dohody o provedení práce uzavřené s ČSÚ. Každoročně je do šetření zahrnuto více než 3000 domácností, které mají pevně přidělená referenční období, rovnoměrně rozložená do období celého roku tak, aby byla z hlediska výdajů domácností co nejlépe podchycena sezónnost. K 17. 04. 2019 se předpokládalo, že v Praze bylo takto osloveno 332 domácností a pro rok 2020 se odhaduje 3225 domácností. [10]

1.2 Průběh šetření domácností

Na počátku šetření tazatel osobně navštíví vybranou domácnost vždy po vzájemné domluvě termínu, tato návštěva se opakuje minimálně 3x. Nejprve si tazatel dohodne úvodní schůzku, při níž vysvětlí domácnosti, co obnáší vzájemná spolupráce a její principy, vysvětlí význam šetření SRÚ, informuje o možnosti obdržet finanční odměnu a dále nabídne domácnosti také přehled o hospodaření domácnosti. Nabídne dohodu o provedení práce mezi ČSÚ a domácností,

v případě zájmu je vyplněn úvodní dotazník ČSÚ, jenž se týká údajů o složení domácnosti a dotazníku za domácnost.

Po uzavření dohody tazatel předá domácnosti dva tištěné deníky pro podrobný a chronologický zápis výdajů a ukládání účtenek. Návštěvy probíhají vždy po skončení čtyřtýdenního referenčního období. Po skončení prvního čtyřtýdenního referenčního období, tazatel vyzvedne v domácnosti první deník, zkontroluje čitelnost vložených účtenek a přeptá se na úplnost záznamů o výdajích, včetně všech pravidelných měsíčních plateb dle výpisu z úvodního rozhovoru.

Při třetí návštěvě, po skončení druhého čtyřtýdenního referenčního období, tazatel obdobně vyzvedne druhý deník a případně došetří informace k vybraným položkám z prvního Deníku či účtenek, které nebyly dostačující pro zpracovatele ke správnému zakódování do mezinárodní klasifikace COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose - Klasifikace individuální spotřeby).

Klasifikace individuální spotřeby (zkráceně COICOP) je klasifikací vyvinutou Statistickou divizí OSN (UN Statistical Division), jejíž cílem je analyzovat příjmy a výdaje jednotlivých domácností. Zahrnuje kategorie výdajů, jakou jsou například oblečení a obuv, bydlení, voda, plyn, energie. [7]

1.3 Metodika příjmů a výdajů

Součástí Statistiky rodinných účtů jsou také metodické vysvětlivky popisující příjmy a výdaje. Hrubé peněžní příjmy jsou položky, do nichž nejsou započítány vybrané úspory, přijaté půjčky či úvěry. Čisté peněžní příjmy vznikají po odečtení částek určených na sociální a zdravotní pojištění a dále daně z příjmu. V případě příjmů z podnikání se ve SRÚ počítají pouze části převedené pro spotřebu domácností. Do výdajů se však neuvádí daň z příjmů nebo odvody na zdravotní a sociální pojištění. Čistá peněžní vydání se od hrubých liší o částky určené na zdravotní a sociální pojištění a daň z příjmu. Peněžní vydání se dělí na vydání spotřební a vydání neklasifikovaná jako spotřební.

Pro třídění spotřebních vydání je používána klasifikace CZ-COICOP. Předmětem klasifikace je roztřídění jednotlivých druhů výdajů do skupin podle účelu využití. Do Vydání neklasifikovaných jako spotřební patří například investiční výdaje na výstavbu nebo rekonstrukci.

Klasifikace CZ-COICOP má využití pro sledování výdajů domácností, vládních institucí a neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD). Pro domácnosti jsou vyhrazeny oddíly 1 až 12.

1. Potraviny a nealkoholické nápoje (pekárenské výrobky, obiloviny, maso, ryby, mléko, sýry a vejce, ovoce, zelenina, cukr, cukrovinky, minerální vody atd.)
2. Alkoholické nápoje, tabák (lihoviny, víno, pivo, tabák a tabákové výrobky atd.)
3. Odívání a obuv (oděvní materiály, oděvy, obuv všeho druhu atd.)
4. Bydlení, voda, energie, paliva /nájemné z bytu, běžná údržba a drobné opravy bytu, dodávka vody (vodné, stočné), sběr pevných odpadků, elektrická energie, plynná paliva atd.)
5. Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy (nábytek, bytové zařízení, podlahové krytiny, chladničky a mrazničky, malé domácí spotřebiče a přístroje atd.)
6. Zdraví (léčiva, ortopedické a terapeutické pomůcky, ambulantní lékařská péče, lázeňská léčba atd.)
7. Doprava (nákup osobních dopravních prostředků, pohonné hmoty, údržba a opravy osobních dopravních prostředků atd.)
8. Pošty a telekomunikace (poštovní služby, pevná a bezdrátová telefonní a faxová zařízení, mobilní telefony, internetové spojení atd.)
9. Rekreace a kultura /televizní, rozhlasové přijímače, fotoaparáty, osobní počítače, hudební nástroje, zařízení pro sport, knihy, noviny, rekreace tuzemská, rekreace zahraniční atd.)
10. Vzdělávání (předškolní a základní vzdělávání, střední vzdělávání, pomaturitní nástavbové vzdělávání, vyšší a vysokoškolské vzdělávání, umělecké vzdělávání atd.)
11. Stravování a ubytování (restaurace a kavárny, jídelny, ubytování v zařízeních všeho druhu atd.)
12. Ostatní zboží a služby (kadeřnické salony, klenoty, hodinky a hodiny, pečovatelská služba, pojištění, služby prováděné spořitelny a bankami, správní a jiné poplatky atd.)

[5]

1.4 Peněžní a naturální příjmy

Příjmy vážící se k domácnosti jsou zjišťovány za domácnost jako celek. Převážně jde zejména o měsíčně vyplácené dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi, pro jejichž přiznání se posuzují příjmy celé domácnosti. U jednotlivých osob pak byly zjišťovány příjmy z hlavního a vedlejšího pracovního poměru vč. dalších příjmů s nimi souvisejících (odměny, podíly, příplatky), a také ostatní příjmy pocházející z kapitálového majetku, prodeje přebytků z vlastní samovýroby, z životního pojištění a penzijního připojištění.

Příjmy ze závislé činnosti se zjišťovaly jako hrubé nebo čisté, příjmy z dohod o provedení práce a dohod o pracovní činnosti pouze jako hrubé. Osoby zabývající se podnikáním měly několik možností pro vyjádření výsledku svého hospodaření. Mohly uvést výši hrubého zisku/ztráty podle daňového přiznání či vlastní odhad hrubého nebo čistého zisku příp. ztráty.

Příjmy z pronájmu se šetřily buď hrubé, nebo čisté podle toho, který údaj byla domácnost schopna poskytnout. Všechny ostatní druhy příjmů byly zjišťovány jako čisté a teprve při zpracování z nich byly podle platných daňových předpisů odhadnuty příslušné hrubé částky. Protože byly u jednotlivých osob zapisovány odčitatelné položky z příjmů a uplatněné slevy na dani, bylo možné dopočítat odpovídající částky na zdravotní a sociální pojištění a daň z příjmů fyzických osob, jejichž odečtením vznikl za každou osobu čistý příjem. Z dílčích čistých příjmů za osoby a za domácnost byl vytvořen hlavní národní ukazatel - *čistý peněžní příjem domácnosti*. [11]

1.5 Typy domácností

Jednotlivé typy domácností jsou odvozeny od postavení osoby v čele domácnosti. Osobou v čele domácnosti je v úplných rodinách vždy muž, v neúplných rodinách většinou rodič (je-li ekonomicky aktivní, v opačném případě může být osobou v čele ekonomicky aktivní dítě). V nerodinných domácnostech se za osobu v čele domácnosti považuje osoba s nejvyšším příjmem.

Konstrukce hospodařící domácnosti je založena na prohlášení osob bydlících ve vybraném bytě, že spolu trvale žijí a společně hradí základní a provozní výdaje domácnosti. Mezi 16leté osoby byly zahrnuty osoby, které tento věk dovršily ke konci roku, ve kterém probíhalo šetření.

1. Domácnosti celkem reprezentují průměrnou domácnost v ČR.

2. Domácnosti zaměstnanců - osoba v čele byla v pracovním nebo služebním poměru, příp. vykonávala funkci, do níž byla zvolena či jmenována; podle nejvyššího dosaženého vzdělání osoby v čele se tyto domácnosti člení na:
  - a. Domácnosti zaměstnanců s nižším vzděláním, jestliže osoba v čele měla základní vzdělání nebo byla vyučená (bez maturity)
  - b. Domácnosti zaměstnanců s vyšším vzděláním, kde osoba v čele dokončila úplné střední vzdělání (s maturitou) nebo vyšší.
3. Domácnosti samostatně činných osob - osoba v čele domácnosti se zabývala podnikáním nebo vykonávala nezávislé povolání v jakémkoliv oboru, včetně odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu
4. Domácnosti důchodců - v čele domácnosti byl nepracující důchodce; dělily se na dva podtypy - domácnosti s pracujícími členy a domácnosti bez pracujících členů - podle toho, zda některá z dalších osob v domácnosti byla pracující
5. Domácnosti nezaměstnaných - osoba v čele domácnosti byla vyznačena jako nezaměstnaná (v úplných rodinách manželka nebo děti mohly pracovat)
6. Ostatní domácnosti - osoba v čele nebyla ekonomicky aktivní ani nepobírala důchod; byly to např. osoby pobírající rodičovský příspěvek, studenti, osoby žijící z majetku. [8]

1.6 Životní podmínky (EU-SILC)

Výběrové šetření EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions) provádí Český statistický úřad od roku 2005 pod názvem Životní podmínky. Obdobné šetření probíhá ve všech 28 členských zemích Evropské unie a dále na Islandu, v Norsku, Švýcarsku, Makedonii, Srbsku a Turecku. Díky obdobnému způsobu šetření je možnost porovnat mezi sebou ekonomické a sociální podmínky domácností v jednotlivých zemích.

Shromážděná data slouží k výpočtu ukazatelů peněžní a materiální chudoby, intenzity ekonomické aktivity a úrovně sociálního vyloučení. Dalším důležitým cílem je získat data, která poskytnou potřebné informace, jak pro směřování sociální politiky státu v oblastech jako je nezaměstnanost, sociální péče, daňový systém apod., tak i pro hodnocení možných dopadů přijatých opatření. [11]

2 INDUKTIVNÍ ÚSUDKY O VÝŠI PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ DOMÁCNOSTÍ V ČR V ROCE 2008

Základem pro analýzu příjmů a výdajů domácností v ČR v roce 2008 je výběrový soubor, který tvoří 2584 domácností, které se zúčastnili zjišťování statistiky rodinných účtů v roce 2008 na základě kvótního výběru. Tento soubor dat byl zakoupen od SÚ ČR v rámci grantového projektu GAČR 402/09/0515. Dále tento soubor bude označován symbolem RU2008.

V rámci analýzy příjmů a spotřebních výdajů byly využity následující ukazatele.

POTR_NAPOJ	Potraviny a nealkoholické nápoje
ALKOH_TAB	Alkoholické nápoje, tabák
ODIVANI	Odívání a obuv
BYDLENI	Bydlení, voda, energie, paliva
ZARIZ_DOM	Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy
ZDRAVI	Zdraví
DOPRAVA	Doprava
TELEKOMUN	Pošty a telekomunikace
REKR_KULT	Rekreace a kultura
VZDELANI	Vzdělávání
STRAV_UBYT	Stravování a ubytování
OSTATNI	Ostatní zboží a služby
POJIS	Zdravotní a sociální pojištění (z hrubých příjmů, domácnost)
DAN	Daň z příjmů (domácnost)
CP_PRIJ	Čistý peněžní příjem (domácnosti) - v Kč za rok

Ukazatele příjmů a spotřebních výdajů

V prvním kroku pomocí metod popisné statistiky je popsán výběrový soubor 2584 domácností ČR, ve druhém kroku jsou zjištěné výsledky zobecněny na základní soubor všech českých domácností v roce 2008 pomocí metod statistické indukce.

Výsledky statistické analýzy výběrových dat za rok 2008 jsou využity pro porovnání příjmů a výdajů domácností v ČR v letech 2008 a 2018. Pro zjištění změn v příjmech a výdajích po uplynutí deseti let jsou využity výsledky ze statistiky rodinných účtů z roku 2018, publikovány na stránkách Českého statistického úřadu.

2.1 Základní charakteristiky výběrového souboru

V analýze příjmů a výdajů českých domácností byly použity tyto popisné charakteristiky výběrových souborů: výběrový průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient, medián, kvartily. Při analýze trendu vývoje časových řad byla využita regresní funkce, regresní koeficient, koeficient růstu a průměrný koeficient růstu. Jejich definice jsou uvedeny v každé statistické učebnici, např. v Pacáková *Štatistické metody pre ekonómov*. [3]

2.2 Použité metody statistické indukce

Statistická indukce (statistická inference, statistické usuzování) znamená provedení zobecnění z náhodného výběru na základní soubor (populaci).

Výsledky popisné statistiky, zvláště různé numerické charakteristiky, tvoří základ statistické indukce. Statistická indukce je statistickou disciplínou, která na základě poznatků z teorie pravděpodobnosti umožňuje z dat výběrového souboru formulovat zdůvodněné obecné závěry, jejichž stupeň spolehlivosti lze objektivně vyčíslit. [1]

2.2.1 Odhady parametrů základního souboru

Parametr Θ je číselná hodnota, jež platí pro celou populaci, kdežto odhad parametru získáváme pomocí výběru z populace. Parametry se považují za konstantu, výběrové charakteristiky jsou náhodné proměnné. Parametry často neznáme, kdežto výběrovou charakteristiku můžeme pomocí získaných výběrových dat spočítat. Parametry se snažíme co nejlépe odhadnout pomocí výběrových charakteristik. Odhad provádíme buď jedinou hodnotou (bodový odhad), nebo číselným intervalem (intervalový odhad). Metody odhadů tvoří důležitou část statistické indukce (inference).

Intervalový odhad je číselný interval, ve kterém se hodnota neznámého parametru vyskytuje s požadovanou pravděpodobností s hodnotou blízkou jedné. V praxi dáváme přednost intervalovému odhadu před bodovým odhadem.

Typickou vlastností bodového odhadu je jeho vysoká přesnost (parametr Θ odhadujeme právě jednou hodnotou u_n výběrové charakteristiky), ale zároveň značně nespolehlivý, jelikož

nemáme žádné informace o základním souboru, nejsme schopni posoudit, jaká je chyba odhadu (hodnota u_n se rovná odhadovanému parametru s nulovou pravděpodobností).

K intervalovým odhadům patří pojem spolehlivost odhadu. Jedná se o pravděpodobnost, která je blízká pravděpodobnosti jisté události, se kterou odhadovaný parametr Θ základního souboru patří do určitého číselného intervalu hodnot výběrové charakteristiky U_n . Spolehlivost odhadu označujeme jako $1 - \alpha$. Zpravidla volíme hodnoty spolehlivosti 0,95 a 0,99.

Například hodnota spolehlivosti 0,95 lze interpretovat tak, že vytvoříme-li 100 výběrových souborů ze základního souboru, na nichž odhadujeme parametr Θ , tak se dá očekávat, že 95 intervalů bude odhadovaný parametr obsahovat.

Pro oboustranný interval spolehlivosti hledáme jeho horní a dolní hranici, pro kterou platí vztah $P(\theta_1 < \Theta < \theta_2) = 1 - \alpha$. Přitom požadujeme, aby platili vztahy $P(\Theta < \theta_1) = \alpha_1$ a současně $P(\Theta > \theta_2) = \alpha_2$, kde $\alpha_1 + \alpha_2 = \alpha$. Nejčastěji při oboustranných intervalech spolehlivosti parametru Θ základního souboru volíme $\alpha_1 = \alpha_2 = \frac{\alpha}{2}$ a hranice intervalu spolehlivosti určíme jako kvantily $q_1 = q_{\frac{\alpha}{2}}$ a $q_2 = q_{1-\frac{\alpha}{2}}$. [3]

2.2.2 Intervaly spolehlivosti pro odhad střední hodnoty μ

V praktických situacích je nejčastěji využívaným parametrem základního souboru střední hodnota μ . V ekonomii odpovídá například na otázky, jaké jsou v základním souboru průměrné příjmy nebo průměrné výdaje domácností, jaký průměrný objem finančních prostředků rodina měsíčně utratí za potraviny, dopravu, služby a jiné. Zpravidla na tyto otázky hledáme v odpovědi ve výběrovém souboru.

Pokud náhodná veličina X v základním souboru má normální rozdělení (X má $N(\mu; \sigma^2)$), v tom případě to platí i pro výběrový průměr $\bar{X}$ pro libovolný rozsah výběrového souboru. Normovaná náhodná veličina Z , která je vytvořena podle vztahu

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{\sigma}{\sqrt{n}}}$$

má normované normální rozdělení. Jednotlivé kvantily normovaného normálního rozdělení a tabulky distribučních funkcí lze nalézt v učebnicích teorie pravděpodobnosti a statistiky, nebo pomocí tabulkového procesoru Microsoft Excel či pomocí různých statistických programových balíčků, jako např. Statistica. Díky tomu lze pro zvolenou spolehlivost odhadu $1 - \alpha$ najít kvantil normovaného normálního rozdělení $z_{1-\frac{\alpha}{2}}$ tak, aby platili nerovnosti

$$P\left(\bar{x} - z_{1-\frac{\alpha}{2}} \frac{\sigma}{\sqrt{n}} < \mu < \bar{x} + z_{1-\frac{\alpha}{2}} \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right) = 1 - \alpha \quad (1)$$

V tomto případě je $\bar{x}$ výběrový průměr, vypočítaný z výběrových údajů $x_1, x_2, \dots, x_i, \dots, x_n$ výběrového souboru o rozsahu n .

Pokud při určování intervalu spolehlivosti pro parametr μ základního souboru, o kterém víme, že má normální rozdělení, neznáme parametr σ , můžeme použít výběrovou charakteristiku T , která má Studentovo, resp. t -rozdělení pravděpodobnosti $t(\nu)$ s $\nu = n - 1$ stupni volnosti. Výběrová charakteristika T je dána vztahem

$$T = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{\tilde{S}}{\sqrt{n}}}$$

T rozdělení je symetrické, tím pádem platí $t_{\frac{\alpha}{2}} = -t_{1-\frac{\alpha}{2}}$ a interval spolehlivosti parametru μ je dán vztahem

$$P\left(\bar{x} - t_{1-\frac{\alpha}{2}} \frac{\tilde{s}}{\sqrt{n}} < \mu < \bar{x} + t_{1-\frac{\alpha}{2}} \frac{\tilde{s}}{\sqrt{n}}\right) = 1 - \alpha \quad (2)$$

kde $\bar{x}$ je výběrový průměr a $\tilde{s}$ výběrová standardní odchylka výběrového souboru s rozsahem n , vyjádřena pomocí vztahu

$$s = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

Studentovo t -rozdělení se využívá zpravidla, když je rozsah výběrového souboru n malý. Jeho platnost však platí pro libovolný rozsah výběrového souboru a vztah (2) využívají k stanovení intervalů spolehlivosti pro parametr μ všechny statistické programové balíky.

Pokud jsme náhodným výběrem ze základního souboru s libovolným rozdělením se střední hodnotou μ a směrodatní odchylkou σ vytvořili výběrový soubor s dostatečně velkým rozsahem n , výběrový průměr $\bar{X}$ má přibližně normální rozdělení se střední hodnotou μ a směrodatní odchylkou $\frac{\sigma}{\sqrt{n}}$. Při dostatečně velkém rozsahu výběrového souboru můžeme s vysokou přesností odhadnout parametr σ pomocí výběrové odchylky $\tilde{s}$.

Díky vlastnostem centrální limitní věty z teorie pravděpodobnosti lze i v případech, když základní soubor nemá normální rozdělení pravděpodobnosti za podmínky, že výběrový soubor je dostatečně rozsáhlý použít pro vyjádření intervalového odhadu střední hodnoty vztah (1). [3]

Dle metodiky EU-SILC 2019 pokud se nejedná o náhodnou veličinu s binomickým rozdělením, je nutné směrodatnou odchylku počítat přímo z individuálních dat. Jelikož jsou předmětem výpočtů vždy průměrné hodnoty nebo součty za výběrový soubor přepočtené na populaci, centrální limitní věta umožňuje stanovit se spolehlivostí $1-\alpha$ interval spolehlivosti pro odhad h ukazatele H pomocí obecného vztahu:

$$h \mp u_{1-\alpha/2} \cdot s_h,$$

h je odhad ukazatele H

s_h je směrodatná odchylka odhadu h

$u_{1-\alpha/2}$ je kvantil normovaného normálního rozdělení

Velikost výběrové chyby lze vyjádřit buď bodovým odhadem směrodatné odchylky, nebo intervalem spolehlivosti pro odhad sledovaného ukazatele. Jedná se o interval, ve kterém s 95% pravděpodobností leží skutečná hodnota odhadované charakteristiky. [11]

2.2.3 Analýza rozptylu

Analýza rozptylu je metoda umožňující pomocí výběrových dat porovnávat střední hodnoty více než dvou základních souborů. Základné soubory, jejichž střední hodnoty porovnáваме, ve skutečnosti často vzniknou rozdělením jediného základného souboru podle určitých faktorů

(například podle pohlaví, vzdělání). Použitím analýzy rozptylu lze získat odpověď na otázku, zda můžeme přijmout nulovou hypotézu

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k \quad (3)$$

Porovnáváme například průměrné výdaje na potraviny v domácnostech s různým počtem členů nebo průměrné ceny prodávaných bytů.

K analýze rozptylu se pojí pojem celková variabilita výběrových souborů (neboli součet čtverců - SST) Ta se rovná součtu variabilit mezi skupinami (SSA), který je tvořen různými úrovněmi sledovaného faktoru A a variability vnitřku těchto skupin (SSE), která je způsobena jinými (nesledovanými) činiteli E, nikoli uvažovaným faktorem. Pro SST a SSA platí vztah $0 \leq \frac{SSA}{SST} \leq 1$. Protože $\frac{SSA}{SST}$ je výběrová charakteristika, její hodnota je tedy ovlivněná i náhodností výběru. Nulovou hypotézu by proto bylo možné přijmout i v případě malé odchylky $\frac{SSA}{SST}$ od hodnoty nula.

Testovací charakteristika F je vyjádřena vztahem

$$F = \frac{MSA}{MSE} = \frac{\frac{SSA}{k-1}}{\frac{SSE}{n-k}} \quad (4)$$

a má Fischerovo F-rozdělení s počtem stupňů volnosti $v_1 = k - 1$ a $v_2 = n - k$, kde n je rozsah výběrového souboru a k je počet úrovní faktoru A.

Metodu analýzy rozptylu lze v praxi použít tehdy, když jsou splněny tři základní podmínky: výběry jsou nezávislé, ve všech porovnávaných základních souborech má náhodná veličina X normální rozdělení a je splněna podmínka homoskedasticity, co značí, že ve všech základních souborech má sledovaná proměnná stejný rozptyl.

Když tyto podmínky nejsou splněny, je nutno použít pořadový Kruskalův-Walisův test s testovacím kritériem

$$KW = \left[\frac{12}{n \cdot (n + 1)} \cdot \sum_{j=1}^k \frac{T_j^2}{n_j} \right] - 3 \cdot (n + 1) \quad (5)$$

kde T_j je součet přiřazených pořadí v j -tem podsouboru. Testovací charakteristika KW má ch-kvadrát rozdělení s $k - 1 - m$ stupni volnosti, kde k je počet podsouborů a m je počet skupin se stejným pořadím. [4]

2.2.4 Testy dobré shody

Testy dobré shody slouží k ověření toho, či náhodný výběr může pocházet z některého známého rozdělení pravděpodobnosti. Když náhodný výběr pochází ze spojitého rozdělení, specifikovaného distribuční funkcí $F(x)$, pro test hypotézy

$$H_0: \text{náhodná proměnná } X \text{ má rozdělení s distribuční funkcí } F(x)$$

můžeme použít Kolmogorov-Smirnovův test dobré shody. Tento test vychází z netříděných, vzestupně seřazených výběrových dat

$$x_{(1)} \leq x_{(2)} \leq \dots \leq x_{(n)}.$$

Seřazenému náhodnému výběru příslouhá výběrová (empirická) distribuční funkce, definovaná vztahem

$$F_n(x) = \begin{cases} 0 & x \leq x_{(1)} \\ \frac{j}{n} & x_{(j)} < x \leq x_{(j+1)} \quad j = 1, 2, \dots, n-1 \\ 1 & x > x_{(n)} \end{cases}$$

Kolmogorov-Smirnovova testovací charakteristika je definovaná vztahem

$$d_n = \sup_x |F_n(x) - F(x)| \quad (6)$$

což je maximální absolutní odchylka výběrové (empirické) distribuční funkce od spojitě distribuční funkce $F(x)$, kterou předpokládá nulová hypotéza H_0 .

Podrobněji jsou tento a další testy dobré shody popsány např. v PACÁKOVÁ, V. *Štatistické metódy pre ekonómov*. Bratislava: Iura Edition, 2009, nebo v učebnici PACÁKOVÁ, V a kol., *Aplikovaná pojistná statistika*. Univerzita Pardubice, 2019. [4]

Přijetí hypotézy H_0 v praxi znamená, že jsme pomocí výběrových dat našli rozdělení pravděpodobnosti sledované náhodné veličiny X v základním souboru a všechny informace,

kteří nám toto rozdělení poskytuje, jsou vlastně informacemi o základním, ne o výběrovém souboru.

2.3 Výsledky statistické analýzy výběrového souboru domácností RU2008

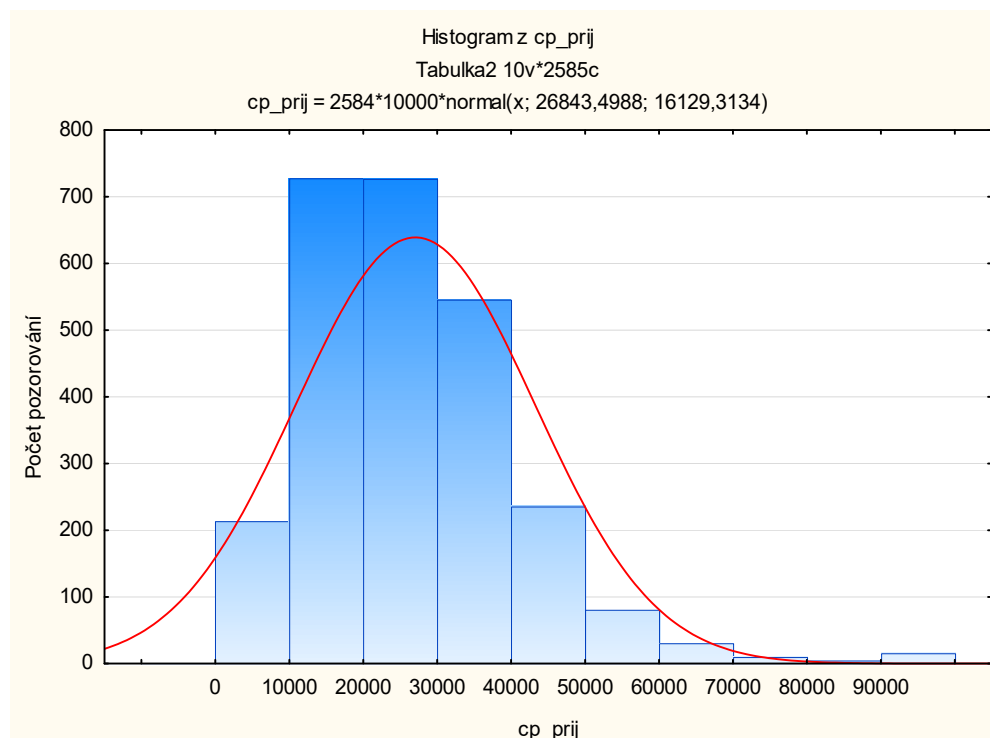
2.3.1 Výsledky statistické analýzy čistých ročních příjmů

	Průměr	Medián	Minimum	Maximum	Dolní (kvartil)	Horní (kvartil)	Sm.odch.	Var.koef.	Šikmost
cp_prij	26843,50	24151,34	2698,170	254908,7	16894,17	34378,17	16129,31	60,08648	4,072791

Tabulka 1 - Základní výběrové charakteristiky čistých příjmů vybraných domácností v ČR v roce 2008

Zdroj: Výstup ze Software Statistica

Na základě dat výběrového souboru RU2008 ukazatele CP_PRIJ – *Čistý měsíční peněžní příjem domácnosti v Kč* jsme vypočítali průměrný měsíční příjem vybraných domácností v roce 2008, kterého hodnota je 26 843,5 Kč a průměrný roční příjem vybraných domácností 322 122 Kč. Dělením průměrným počtem členů domácností, který byl 2,3 osoby, jsme získali hodnotu průměrného čistého ročního příjmu na osobu v ČR v roce 2008, která byla 139 775,5 Kč. V základním souboru všech domácností v ČR byl průměrný roční příjem na osobu v roce 2008 se spolehlivostí 0,95 z intervalu od 136 535,76 do 143 015,28 Kč. (Vypočteno na základě dat z RU2008 – Intervalové odhady příjmů)

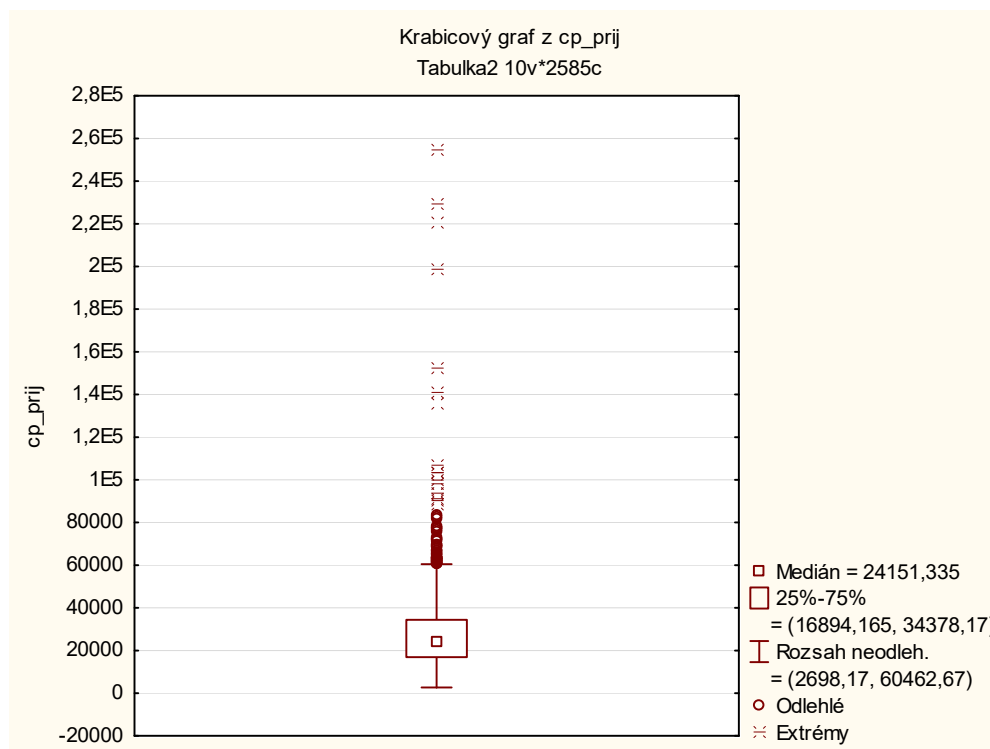

Obrázek 1 - Histogram rozdělení čistých měsíčních příjmů

Zdroj: Výstup ze Software Statistica

Ve výše uvedeném histogramu (Obr. 1) je znázorněno rozdělení příjmů českých domácností proložené křivkou normálního rozdělení. Je zřejmé, že její průběh histogram moc věrně nekopíruje, má spíše pravostranný sešikmený tvar, který je typický pro všechny příjmové proměnné. Je to způsobeno tím, že hodnota průměrného měsíčního platu (26 843 Kč) převyšuje hodnotu mediánu (24 154 Kč), což značí, že více než 50 % českých domácností nedosahuje na průměrný příjem.

V následujícím krabicovém grafu (Obr. 2) lze tyto skutečnosti vidět ještě jasněji. Středních 50 % českých domácností dosahuje čistého měsíčního příjmu mezi 16 894 Kč a 34 378 Kč, medián se nachází přibližně ve středu, ale rozsah neodlehklých hodnot je větší u domácností s nadprůměrnými příjmy. Boxplot dále obsahuje odlehlé a extrémní hodnoty, které mají podíl na tom, že průměr čistých měsíčních příjmů má vyšší hodnotu než medián.

Obrázek 2 - Boxplot rozdělení čistých měsíčních příjmů

Zdroj: Výstup ze Software Statistica

Následující tabulka informuje o vývoji průměrných ročních příjmů na osobu v ČR v období let 2008-2018. Tyto příjmy rostli ročně průměrně o 4 266,75 Kč, nebo 1,027násobně, což je ročně o 2,7 %.

Rok	CP_osob	k	Δ
2008	139775,5		
2009	139732,8	1,000	-42,77
2010	143117,9	1,024	3385,16
2011	144596,7	1,010	1478,81
2012	147455,1	1,020	2858,35
2013	149736,9	1,015	2281,85
2014	153268,8	1,024	3531,88
2015	157623,1	1,028	4354,31
2016	164852,5	1,046	7229,38
2017	172173,3	1,044	7320,85
2018	182443,0	1,060	10269,66

Tabulka 2 - Vývoj průměrných čistých ročních příjmů na osobu v České republice

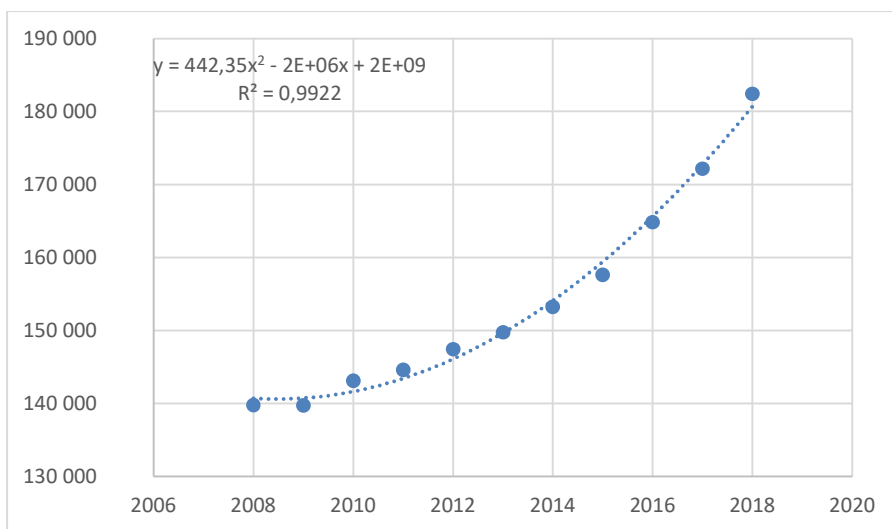
Zdroj: vlastní zpracování podle dat z ČSÚ (Odhady 95% intervalu spolehlivosti pro peněžní příjmy na osobu podle podrobných položek za domácnosti celkem z let 2009 – 2018)

<https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>

Použitím metod lineární regrese jsme pomocí nástroje Microsoft EXCEL *Přidat směrnici trendu* dospěli ke kvadratickému modelu trendu vývoje čistých ročních příjmů na osobu v ČR v období let 2008-2018 ve tvaru

$$y_i = 442,35 x_i^2 - 1306,61 x_i + 141562,36,$$

kteřý vysvětluje až 99,22 % variability dat v časové řadě.

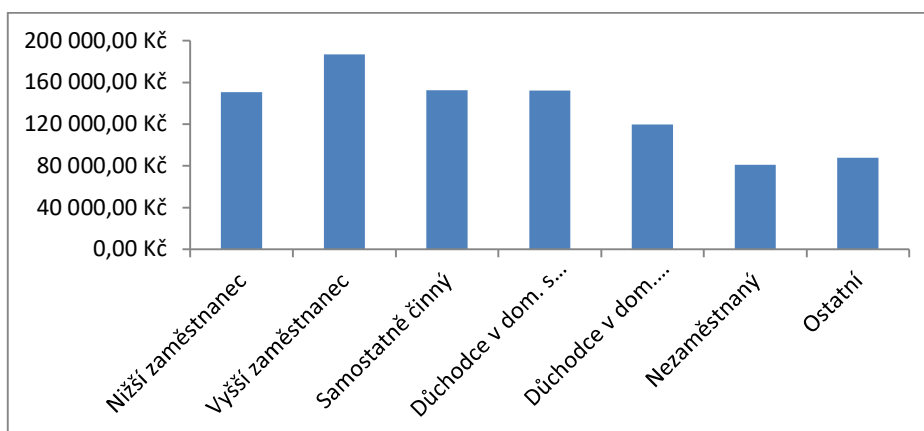

Obrázek 3 - Trend vývoje průměrných čistých ročních příjmů na osobu v České republice

Zdroj: Výstup z Microsoft EXCEL

Z grafu na Obr. 3 lze vidět, že vývoj čistých ročních příjmů má rostoucí tendenci, jedinou výjimkou je rok 2009, kdy je hodnota čistého ročního příjmu mírně nižší než v roce 2008. Tento rozdíl mohl být důsledkem finanční krize v roce 2009. Do roku 2018 hodnota čistých příjmů vzrostla na 182 443 Kč ročně, teda o 42 667,5 Kč v porovnání s rokem 2008, relativně 1,3 násobně, čili o 30,5 %. Při použití kvadratického regresního modelu trendu vývoje je možné prognózovat vývoj průměrných čistých ročních příjmů na osobu v České republice i pro následující roky. Pro rok 2019 by očekávaný roční příjem činil 189 581 Kč a pro rok 2020 odhad činí 199 333 Kč.

Z individuálních dat z roku 2008 bylo možné odhadnout průměrné čisté příjmy domácnosti podle postavení osoby v čele domácnosti. Výsledky jsou znázorněny na obrázku 4.

Obrázek 4 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v ČR v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

Nejvyšší příjmy měly domácnosti s osobou v čele, pracující jako vyšší zaměstnanec (186 751 Kč), dále s průměrem na osobu 150 400 Kč domácnosti s osobou v čele pracující jako nižší zaměstnanec, následně samostatně činné osoby a důchodci v domácnosti s ekonomicky aktivními členy.

K ověření hypotézy, že rozdíly ve středních hodnotách příjmů jsou významné při různých kategoriích postavení osoby v čele domácnosti rovněž v základním souboru všech českých domácností v roce 2008, co značí že neplatí hypotéza (3), je vhodné použít Kruskalův-Walisův (K-W) test (5).

Kruskal-Wallis Test for cp_prij by skup

skup	Sample Size	Average Rank
1	701	1464,46
2	374	1569,7
3	746	1594,58
6	126	1510,06
7	474	559,285
8	126	517,167
9	37	434,595

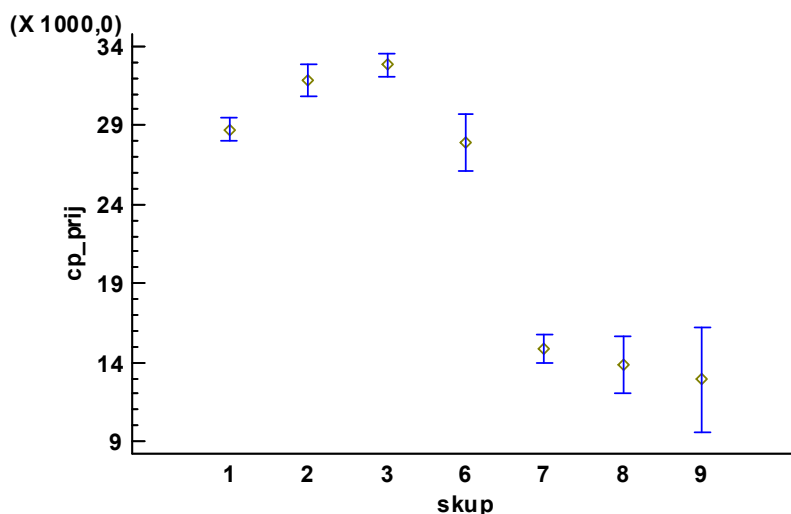
Test statistic = 864,665 P-Value = 0

Tabulka 3 - Výsledek K-W testu rovnosti průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v ČR v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

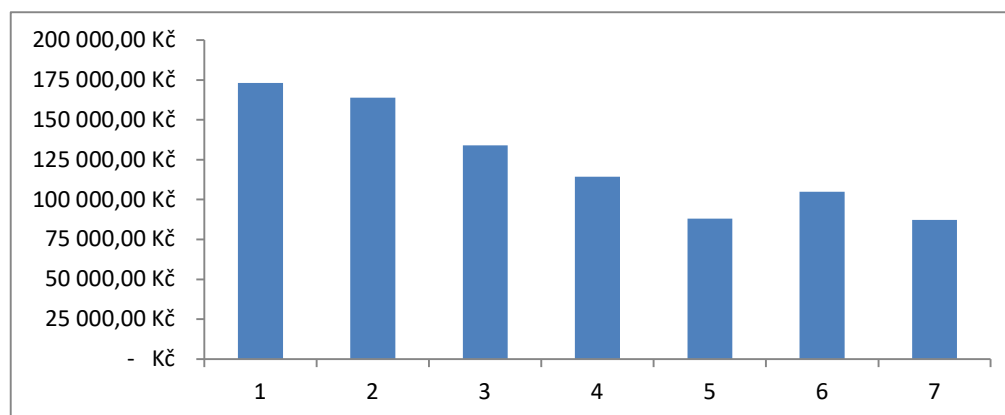

Podle výsledku K-W testu v Tab. 3 nelze na hladině významnosti 0,05 přijmout hypotézu (3) a platí předpoklad, že střední hodnoty čistých ročních příjmů se významně lišili podle postavení osoby v čele domácnosti v ČR v roce 2008. Podrobnější informace o rozdílech v čistých ročních příjmech domácností poskytuje obrázek 5.

Obrázek 5 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle postavení osoby v čele domácnosti

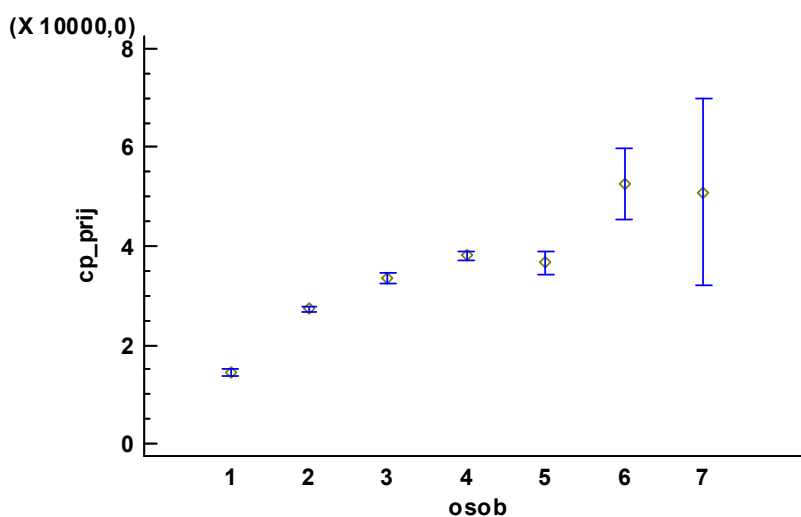
Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

Obrázek 6 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle počtu osob v domácnosti v ČR v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

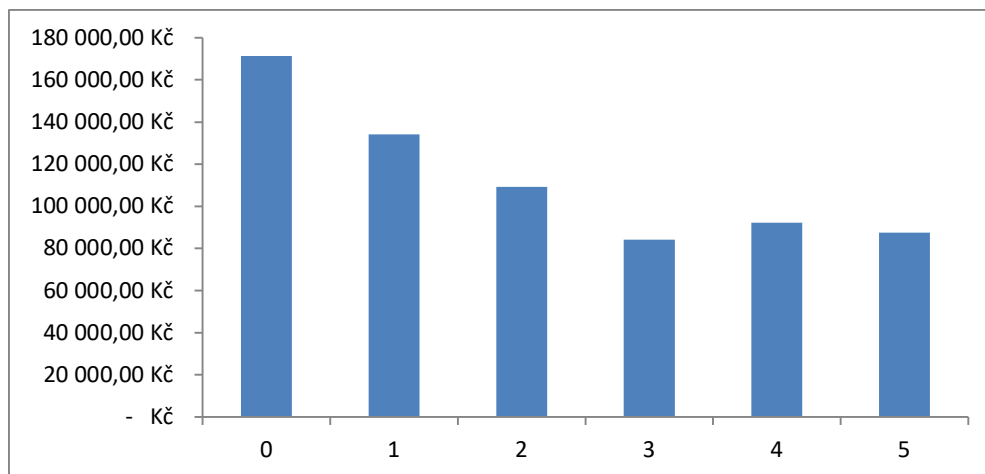
Podle obrázku 6 je vidět, že nejvyšší příjmy mají ve výběrovém souboru domácnosti s 1-2 členy. Čím větší je domácnost, tím jsou zpravidla její čisté příjmy na osobu nižší. Významné rozdíly průměrných čistých ročních příjmů domácností v ČR v roce 2008 potvrdil na hladině významnosti 0,05 rovněž výsledek K-W testu a podrobněji informace o těchto rozdílech vidíme na obrázku 7.

Obrázek 7 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle počtu členů domácnosti

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

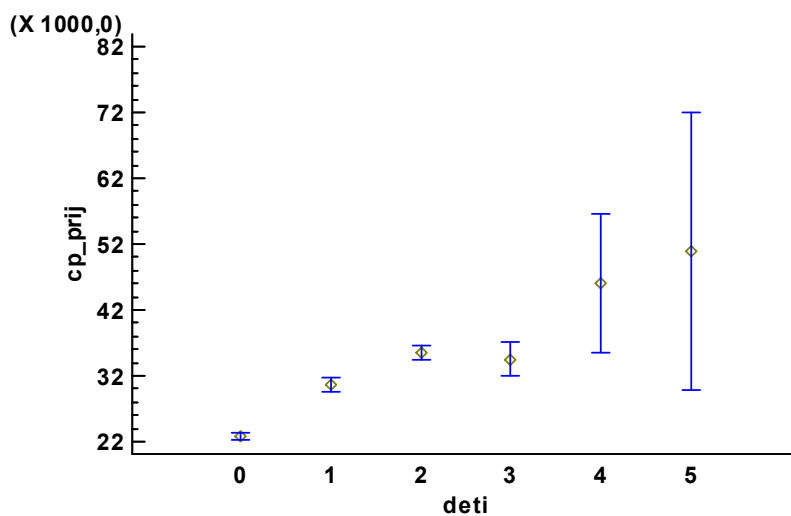
Posoudíme také vliv počtu dětí v domácnosti na její čistý roční příjem. Grafické výsledky ve výběrovém souboru jsou na obrázku 8.

Obrázek 8 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle počtu dětí v domácnosti v ČR v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

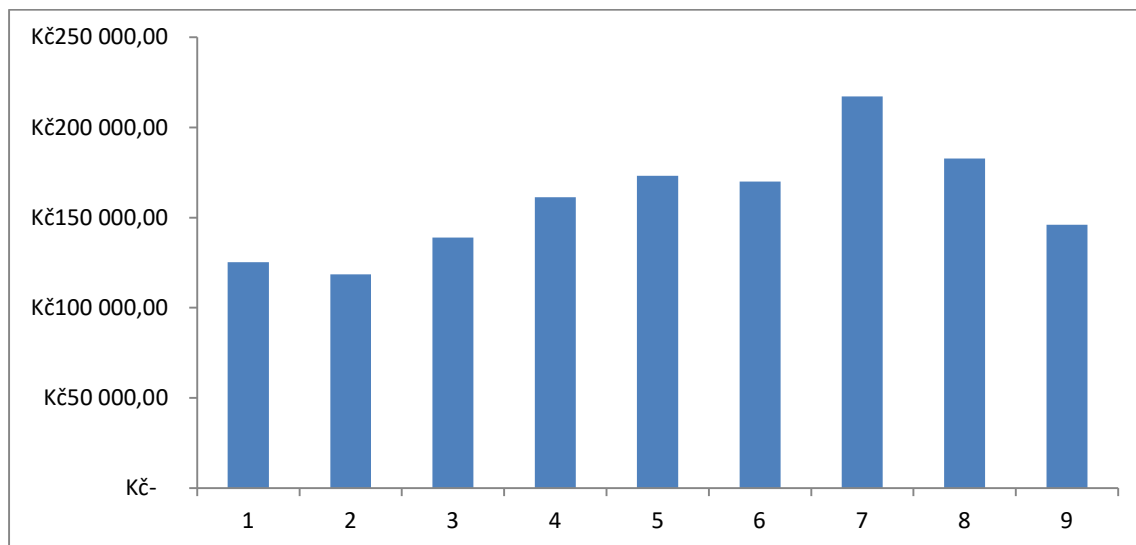
Největší čistý příjem na osobu ve výběrovém souboru měli domácnosti bez dětí (171 364 Kč), což je téměř dvakrát více než domácnosti se třemi dětmi. Otázkou je, zda domácnosti se 4 a 5 dětmi přináší objektivní výsledky, jelikož jejich zastoupení ve výběrovém souboru je nízké (ve výběrovém souboru bylo pouze 5 z 2584 domácností, které měly více než 4 děti), co mohlo způsobit značnou výběrovou chybu odhadu.

Obrázek 9 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle počtu členů domácnosti

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

Podle K-W testu na hladině významnosti 0,05 znovu zamítáme nulovou hypotézu o rovnosti čistých ročních příjmů domácností v ČR v roce 2008 při různém počtu dětí. Podrobné informace o těchto rozdílech poskytuje obrázek 9.

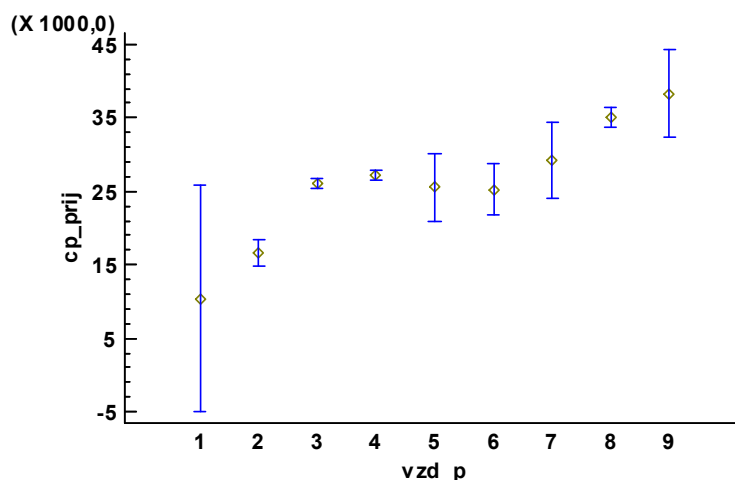

Obrázek 10 - Bodové odhady průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle vzdělání osoby v čele domácnosti v ČR v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

Posledním sledovaným faktorem, který může významně ovlivnit čistý roční příjem domácností v ČR, je vzdělání přednostu domácnosti. Klasifikace dosaženého stupně vzdělání osoby v čele domácnosti je následovní: 1 – neukončené základní, 2 – základní, 3 – střední bez maturity, 4 – střední s maturitou, 5 – vyšší odborné, 6 – vysokoškolské bakalářské, 7 – vysokoškolské magisterské, 8 – vysokoškolské doktorské, 9 – nezjištěné.

Nejvyšší průměrné roční příjmy na osobu byly podle obrázku 10 ve výběrovém souboru zjištěny při nejvyšších dosažených stupních vzdělání. V stupni 1 – neukončené základní vzdělání osoby na čele domácnosti se ve výběrovém souboru vyskytovali jenom dvě statistické jednotky, proto odhad v této skupině je potřeba brát s rezervou.

Obrázek 11 - Střední hodnoty a 95% intervaly spolehlivosti čistého ročního příjmu domácností v ČR v roce 2008 podle vzdělání přednostu domácnosti

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

Pomocí K-W testu jsme znovu zamítly nulovou hypotézu (3). Rozdíly průměrných čistých ročních příjmů na osobu podle vzdělání osoby v čele domácnosti v byly v ČR v roce 2008 významné, so potvrzuje rovněž obrázek 11.

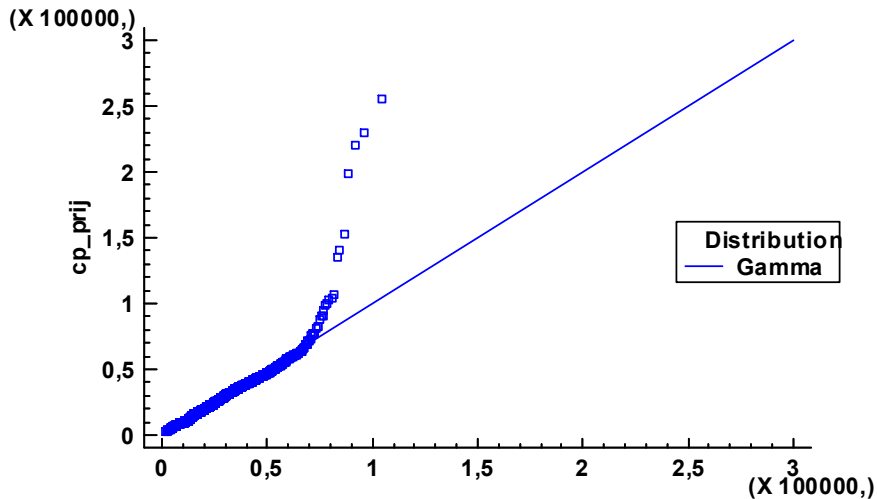
Použitím Kolmogorov-Smirnovova (K-S) testu dobré shody při využití systému STATGRAPHICS Centurion 19 se nám podařilo najít vhodný pravděpodobnostní model ročních čistých příjmů domácností v ČR v roce 2008. Je ním gama rozdělení pravděpodobnosti s parametry $\alpha = 3,60975$ a $\beta = 0,000134474$.

	Gamma
DPLUS	0,0227333
DMINUS	0,0177418
DN	0,0227333
P-Value	0,13841

Tabulka 4 - Výsledek K-S testu rovnosti shody s gama rozdělením pravděpodobnosti

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

Dobrou shodu podle testovací charakteristiky (6), která je rovna 0,0227333 a p -hodnoty 0,13841, která je větší jako hladina významnosti 0,05 můžeme s pravděpodobností 0,95 předpokládat, že výběrová data o čistých ročních příjmech domácností v ČR v roce 2008 pochází z tohoto rozdělení. Pro vizuální potvrzení tohoto výsledku jsme využily Q-Q graf. [4 s. 51]

Obrázek 12 - Q-Q graf pro ověření shody rozdělení čistých ročních příjmů domácností v ČR v roce 2008 s gama rozdělením pravděpodobnosti

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

V souboru všech českých domácností v roce 2008 bylo rozdělení pravděpodobnosti čistých ročních příjmů gama rozdělení s parametry $\alpha = 3,60975$ a $\beta = 0,000134474$. Charakteristiky tohoto rozdělení jsou charakteristikami základního, ne výběrového souboru, což je požadovaný výsledek. Podle [4 s. 36] dostáváme střední hodnotu $E(X) = \frac{\alpha}{\beta} = 26843,48$ Kč, rozptyl $D(X) = \sigma^2 = \frac{\alpha}{\beta^2} = 199\,618\,357,7$ Kč, variační koeficient $VK = 52,63$ %. Systém STATGRAPHICS Centurion 19 poskytuje rovněž hodnoty distribuční funkce $F(x)$ pro libovolné x a hodnotu libovolného kvantilu. Jejich některé hodnoty jsou v tabulkách 4 a 5.

Tail Areas for cp_prij

Gamma distribution

X	Lower Tail Area (<)	Upper Tail Area (>)
10000,0	0,0771551	0,922845
20000,0	0,362178	0,637822
50000,0	0,931183	0,0688168
80000,0	0,996428	0,0035723
100000,	0,999587	0,000413138

Tabulka 5 - Některé hodnoty distribuční funkce čistých ročních příjmů českých domácností v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

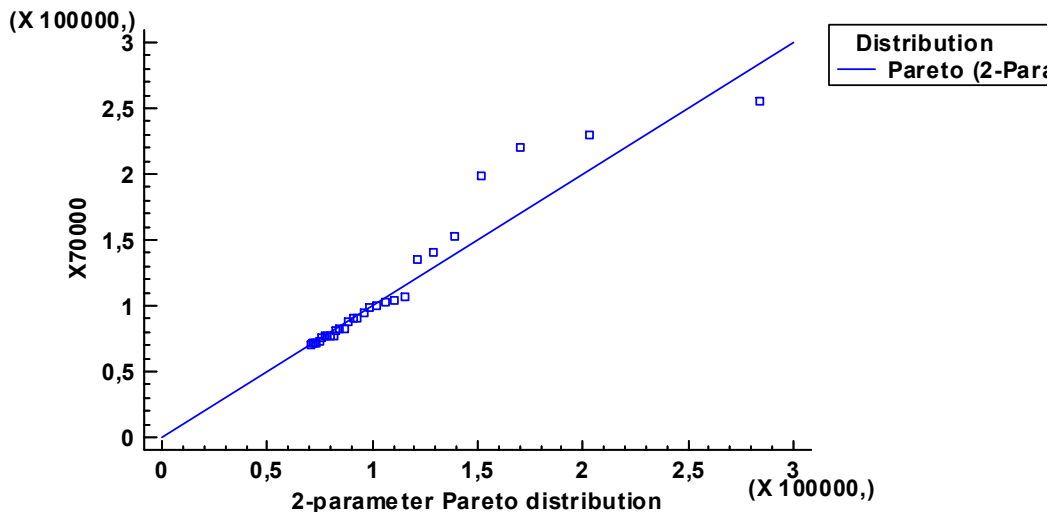
Critical Values for cp_prij

Lower Tail Area (<=)	Gamma
0,1	11061,8
0,25	16481,7
0,5	24409,6
0,75	34570,5
0,9	45787,1

Tabulka 6 - Některé hodnoty kvantilů čistých ročních příjmů českých domácností v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

Hodnoty v tabulkách 5 a 6 nám poskytují cenné informace o čistých ročních příjmech domácností v ČR v roce 2008, např. 93,12 % domácností mělo příjmy nižší jako 50 000 Kč, 7,71 % nižší jako 10 000 Kč a čisté roční příjmy jenom 10 % domácností převýšily sumu 45 787,1 Kč.

Obrázek 13 - Q-Q graf pro ověření shody rozdělení čistých ročních příjmů nad 70 000 Kč domácností v ČR v roce 2008 s Pareto rozdělením pravděpodobnosti

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí STATGRAPHICS Centurion 19

Podle obrázku 12 gama rozdělení není vhodným pravděpodobnostním modelem pro čisté roční příjmy domácností v roce 2008, převyšující hodnotu 70 000 Kč. Pomocí $K-S$ testu, při kterém je p -hodnota rovna 0,920524, je vhodným rozdělením pravděpodobnosti těchto příjmů 2-parametrické Paretovo rozdělení v evropském tvaru [4 s. 32] s parametry $a = 70\,000$ a $b = 2,68605$.

Z hodnot parametrů můžeme zjistit například průměrné roční čisté příjmy českých domácností s příjmem vyšším jako 70 000 Kč v roce 2008 v hodnotě 111 517,2 Kč a pomocí systému STATGRAPHICS Centurion 19 najít libovolné hodnoty distribuční funkce a kvantilů.

2.3.2 Výsledky statistické analýzy spotřebních výdajů

Statistika rodinných účtů je zaměřena hlavně na spotřební výdaje domácností podle jejich různých druhů. Výběrový soubor RU2008 obsahuje individuální data o výšce výdajů podle různých druhů pro každou z 2584 vybraných domácností. Pro každou z výdajových proměnných bychom mohly aplikovat všechny statistické metody, které jsme využity pro induktivní analýzu čistých ročních příjmů. To však značně přesahuje požadovaný rozsah bakalářské práce, proto se zaměříme jen na vybrané důležité okruhy problémů.

V tabulce 7 jsou uvedeny základní výběrové charakteristiky výšky různých druhů spotřebních výdajů domácností, které byly náhodně vybrány v roce 2008 v ČR do výběrového šetření Statistika rodinných účtů.

Druh výdajů	Průměr	Medián	Min	Max	Dolní (kvartil)	Horní (kvartil)	Sm.odch.	Var.koef.	Šikmost
potr_napoj	4321,298	4150,085	563,92	16914,17	2787,250	5530,875	1962,431	45,4130	0,794296
alkoh_tab	617,137	336,125	0,00	6015,42	129,045	794,900	745,743	120,8391	2,210142
odivani	1159,202	897,085	0,00	10325,08	427,960	1604,170	1013,869	87,4627	2,009099
bydleni	4317,344	3995,290	0,00	26496,83	2956,165	5234,295	2170,344	50,2704	2,041148
zariz_dom	1456,435	926,335	0,00	23315,83	456,540	1731,000	1819,467	124,9261	4,232275
zdravi	571,037	422,250	0,00	12625,50	203,580	743,710	628,166	110,0045	6,369671
doprava	2420,932	1385,125	0,00	47356,50	480,960	2665,625	4233,739	174,8806	4,910383
telekomun	1029,899	872,415	0,00	6144,75	493,455	1402,165	737,635	71,6220	1,481257
rekr_kult	2361,634	1789,540	0,00	16506,50	905,920	3193,955	2029,023	85,9161	1,950676
vzdelani	141,942	0,000	0,00	10000,67	0,000	66,750	475,679	335,1220	9,002480
strav_ubyt	1191,259	840,710	0,00	11586,58	293,665	1695,540	1231,435	103,3726	1,918822
ostatni	2346,307	1984,210	12,00	12994,17	1036,125	3280,375	1737,937	74,0712	1,421164
pojjs	2442,146	2265,250	0,00	17394,58	0,000	3784,210	2344,698	96,0097	0,993833
dan	1610,842	857,540	-2823,75	22018,42	46,670	2544,835	2238,049	138,9366	2,156447

Tabulka 7 - Základní výběrové charakteristiky spotřebních výdajů vybraných domácností v ČR v roce 2008

Zdroj: vlastní zpracování v software Statistica 12

V následující tabulce je výstup intervalových odhadů střední hodnoty 12 typů spotřebních výdajů domácností v ČR v roce 2008 pomocí individuálních dat výběrového souboru RU2008, zpracovány v statistickém programovém systému *Statistica 12*. Tyto intervalové odhady slouží rovněž pro porovnání s rokem 2018. Největší výdaje domácností jsou na potraviny a nealkoholické nápoje a na bydlení (nájmy, voda, energie, paliva).

01 Potraviny a nealkoholické nápoje	4245,597	< μ <	4396,998
02 Alkoholické nápoje, tabák	588,370	< μ <	645,904
03 Odívání a obuv	1120,092	< μ <	1198,312
04 Bydlení, voda, energie, paliva	4233,623	< μ <	4401,065
05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	1386,249	< μ <	1526,621
06 Zdraví	546,806	< μ <	595,269
07 Doprava	2257,615	< μ <	2584,248
08 Pošty a telekomunikace	1001,445	< μ <	1058,353
09 Rekreace a kultura	2283,364	< μ <	2439,903
10 Vzdělání	123,593	< μ <	160,291
11 Stravování a ubytování	1143,757	< μ <	1238,762
12 Ostatní zboží a služby	2279,266	< μ <	2413,348

Tabulka 8 - Intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů domácností v ČR v roce 2008

Zdroj: vlastní výpočet v software Statistica 12

Na základě dat výběrového souboru RU2008 domácností z roku 2008 a jejich následnou analýzou jsme porovnávali jednotlivé typy domácností podle různých faktorů, a to postavení osoby v čele, počtu členů domácnosti, počtu dětí v domácnosti a dále vzdělání osoby v čele domácnosti.

V tabulce 9 jsou uvedeny průměrné roční spotřební výdaje připadající na jednoho člena domácnosti výběrového souboru pro různé typy domácností a jejich intervalové odhady v základním souboru všech českých domácností v roce 2008 se spolehlivostí 0,95. Nejvíce za potraviny a nealkoholické nápoje utrácely domácnosti, v jejichž čele jsou nižší zaměstnanci (skupina 1), samostatně činní (skupina 2), vyšší zaměstnanci (skupina 3) a důchodci v domácnosti s ekonomicky aktivními členy (skupina 6). U ostatních skupin jsou tyto výdaje výrazně nižší. Ze všech druhů výdajů se obecně nejméně utrácí za vzdělání (zejména u důchodců a nezaměstnaných), nejvyšší výdaje na tuto položku mají domácnosti, v jejichž čele je nižší zaměstnanec.

V tabulce nejsou zahrnuty typy domácností 4 a 5, jelikož se ve výběrovém souboru RU2008 žádné nenacházely.

Proměnná	Spotřeba podle postavení osoby v čele							
	skup	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)	skup	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)
potr_napoj	9	2675,316	2250,202	3100,429	3	4431,198	4288,141	4574,256
alkoh_tab	9	266,116	159,459	372,772	3	564,228	515,645	612,812
odivani	9	704,265	504,984	903,546	3	1513,166	1433,546	1592,786
bydleni	9	3459,522	2741,250	4177,793	3	4709,024	4537,244	4880,804
zariz_dom	9	452,948	332,477	573,420	3	1765,563	1607,564	1923,562
zdravi	9	419,070	257,380	580,760	3	591,605	545,243	637,966
doprava	9	654,769	312,068	997,471	3	3129,512	2764,294	3494,729
telekomun	9	890,981	687,021	1094,942	3	1149,430	1096,321	1202,539
rekr_kult	9	1133,427	809,821	1457,032	3	3016,279	2852,647	3179,911
vzdelani	9	209,300	33,442	385,158	3	224,751	180,542	268,959
strav_ubyt	9	687,514	418,692	956,336	3	1651,557	1552,614	1750,499
ostatni	9	1097,979	849,605	1346,353	3	2922,032	2792,017	3052,047
potr_napoj	8	3249,550	2946,113	3552,987	2	5182,558	4967,168	5397,947
alkoh_tab	8	589,251	469,857	708,645	2	717,567	638,599	796,534
odivani	8	573,470	478,618	668,323	2	1707,240	1582,245	1832,236
bydleni	8	3459,509	3185,222	3733,795	2	4765,221	4522,617	5007,826
zariz_dom	8	588,283	404,454	772,112	2	1838,540	1607,330	2069,750
zdravi	8	375,405	283,660	467,149	2	646,380	545,657	747,104
doprava	8	1177,290	704,834	1649,747	2	3021,082	2594,142	3448,022
telekomun	8	746,437	635,692	857,183	2	1387,185	1295,773	1478,598
rekr_kult	8	1098,829	866,212	1331,446	2	3284,798	3041,218	3528,378
vzdelani	8	77,043	25,680	128,406	2	260,984	190,687	331,281
strav_ubyt	8	644,549	496,156	792,942	2	1648,035	1505,166	1790,904
ostatni	8	1092,375	879,241	1305,509	2	3074,982	2877,172	3272,792
potr_napoj	7	3368,273	3235,286	3501,260	1	4634,162	4491,290	4777,034
alkoh_tab	7	348,954	307,394	390,513	1	759,569	697,299	821,838
odivani	7	414,937	380,827	449,047	1	1144,087	1082,331	1205,843
bydleni	7	3497,371	3363,313	3631,428	1	4364,071	4204,925	4523,217
zariz_dom	7	840,114	749,488	930,739	1	1523,256	1402,804	1643,707
zdravi	7	601,163	557,413	644,913	1	501,168	467,891	534,444
doprava	7	753,438	617,497	889,378	1	2862,582	2521,741	3203,424
telekomun	7	549,139	516,101	582,177	1	1107,380	1055,011	1159,748
rekr_kult	7	1166,779	1066,110	1267,447	1	2258,760	2136,400	2381,120
vzdelani	7	3,304	1,520	5,088	1	108,271	83,567	132,974
strav_ubyt	7	349,585	305,458	393,711	1	1184,623	1105,170	1264,076
ostatni	7	1023,169	929,161	1117,178	1	2497,024	2389,777	2604,271
potr_napoj	6	4513,839	4273,088	4754,590				
alkoh_tab	6	979,708	792,556	1166,859				
odivani	6	1040,069	924,191	1155,947				
bydleni	6	4603,365	4283,686	4923,043				

zariz_dom	6	1601,628	1433,308	1769,949
zdravi	6	741,270	650,393	832,148
doprava	6	2022,401	1433,098	2611,703
telekomun	6	963,454	865,787	1061,121
rekr_kult	6	2436,262	2160,242	2712,282
vzdelani	6	52,309	21,528	83,090
strav_ubyt	6	1008,037	837,479	1178,596
ostatni	6	2534,268	2300,059	2768,477

Tabulka 9 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle postavení osoby v čele

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 10 je porovnávána spotřeba domácností podle počtu osob, které obsahuje.

Poměrově se výdaje jednotlivých skupin domácností výrazněji neliší a lze pozorovat rostoucí trend výdajů v závislosti na počtu osob.

Proměnná	Spotřeba podle počtu osob v domácnosti							
	osob	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)	osob	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)
potr_napoj	6	9442,737	7240,91	11644,57	3	5202,781	5028,259	5377,304
alkoh_tab	6	1178,856	-294,74	2652,45	3	672,659	598,115	747,204
odivani	6	2696,771	1108,59	4284,95	3	1537,071	1434,564	1639,579
bydleni	6	9246,261	4966,98	13525,54	3	4716,116	4494,945	4937,286
zariz_dom	6	2955,691	1872,72	4038,66	3	1755,147	1532,026	1978,269
zdravi	6	812,964	502,88	1123,05	3	577,357	517,439	637,276
doprava	6	7164,369	-2405,86	16734,59	3	3266,541	2786,725	3746,356
telekomun	6	2032,653	1047,12	3018,19	3	1380,772	1304,914	1456,630
rekr_kult	6	3960,726	2078,27	5843,18	3	2956,783	2734,984	3178,581
vzdelani	6	254,239	-68,93	577,41	3	212,023	162,803	261,243
strav_ubyt	6	2278,190	1129,78	3426,60	3	1609,570	1464,270	1754,870
ostatni	6	4456,000	2844,88	6067,12	3	3067,427	2872,945	3261,910
potr_napoj	5	6812,392	6401,172	7223,612	2	4346,016	4261,777	4430,255
alkoh_tab	5	718,895	501,892	935,898	2	724,136	672,826	775,446
odivani	5	1706,957	1481,112	1932,803	2	983,285	934,798	1031,773
bydleni	5	4964,947	4476,817	5453,077	2	4434,491	4306,132	4562,851
zariz_dom	5	1982,860	1539,874	2425,846	2	1486,181	1378,196	1594,165
zdravi	5	603,432	484,745	722,119	2	648,863	607,155	690,570
doprava	5	4000,763	2808,672	5192,853	2	2300,632	2050,668	2550,597
telekomun	5	1490,060	1289,881	1690,239	2	932,666	895,190	970,141
rekr_kult	5	3949,700	3289,103	4610,297	2	2161,231	2055,210	2267,253
vzdelani	5	429,724	249,028	610,421	2	56,433	40,236	72,631
strav_ubyt	5	2370,701	2009,816	2731,587	2	939,988	882,147	997,830
ostatni	5	3134,549	2779,514	3489,584	2	2308,562	2210,669	2406,455

potr_napoj	4	6198,521	6046,879	6350,163	1	2349,625	2292,361	2406,890
alkoh_tab	4	704,068	636,017	772,119	1	370,314	330,037	410,592
odivani	4	1994,389	1876,726	2112,052	1	608,987	565,301	652,673
bydleni	4	5116,334	4893,844	5338,823	1	3332,819	3205,444	3460,195
zariz_dom	4	2109,045	1900,482	2317,607	1	782,843	703,299	862,387
zdravi	4	669,962	622,218	717,706	1	391,145	344,096	438,194
doprava	4	4230,718	3697,292	4764,144	1	811,530	698,415	924,644
telekomun	4	1493,308	1418,642	1567,975	1	636,642	594,624	678,661
rekr_kult	4	3674,417	3453,194	3895,640	1	1333,207	1238,491	1427,922
vzdelani	4	397,648	319,155	476,140	1	34,236	20,483	47,988
strav_ubyt	4	2128,091	1996,010	2260,172	1	605,145	549,158	661,133
ostatni	4	3426,888	3262,168	3591,609	1	1245,055	1163,766	1326,344

Tabulka 10 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle počtu osob v domácnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Proměnná	Spotřeba podle počtu dětí v domácnosti							
	deti	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)	deti	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)
potr_napoj	4	10558,38	6389,48	14727,27	2	5827,744	5677,447	5978,041
alkoh_tab	4	504,00	-85,24	1093,24	2	664,763	599,898	729,628
odivani	4	2690,31	-1127,62	6508,24	2	1856,151	1748,830	1963,473
bydleni	4	6032,79	4451,60	7613,99	2	5033,975	4810,829	5257,121
zariz_dom	4	2739,77	456,83	5022,72	2	2035,429	1817,059	2253,799
zdravi	4	734,94	141,03	1328,85	2	637,584	591,608	683,561
doprava	4	3228,67	945,08	5512,25	2	3925,971	3410,443	4441,499
telekomun	4	1740,52	911,52	2569,52	2	1398,241	1330,710	1465,772
rekr_kult	4	4367,92	1107,73	7628,11	2	3514,600	3300,094	3729,105
vzdelani	4	420,65	-207,76	1049,05	2	384,243	309,807	458,680
strav_ubyt	4	2441,06	-195,51	5077,63	2	1997,819	1873,206	2122,432
ostatni	4	4313,21	790,62	7835,80	2	3201,744	3041,884	3361,603
potr_napoj	3	6586,460	6167,051	7005,869	1	4889,791	4704,596	5074,985
alkoh_tab	3	616,789	419,261	814,318	1	589,484	522,463	656,506
odivani	3	1662,203	1425,963	1898,443	1	1488,296	1385,317	1591,275
bydleni	3	5213,687	4634,730	5792,644	1	4405,986	4228,013	4583,958
zariz_dom	3	1865,631	1438,354	2292,908	1	1505,849	1341,120	1670,578
zdravi	3	590,821	483,305	698,337	1	537,580	477,883	597,276
doprava	3	3852,743	2701,985	5003,502	1	2913,516	2484,476	3342,557
telekomun	3	1487,336	1291,262	1683,409	1	1337,213	1261,303	1413,123
rekr_kult	3	3682,211	3053,434	4310,988	1	2768,512	2565,801	2971,223

vzdelani	3	427,176	253,922	600,429	1	226,197	179,715	272,679
strav_ubyt	3	2178,696	1835,060	2522,332	1	1528,719	1392,791	1664,646
ostatni	3	3043,023	2692,236	3393,811	1	2796,204	2622,082	2970,325

Tabulka 11 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle počtu dětí v domácnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 11 uvádíme, jaký vliv má počet dětí na výdaje domácnosti. V tabulce 11 porovnáváme spotřebu domácností podle vzdělání osoby v čele. Pro zjednodušení jsme uvažovaly jenom dvě kategorie: 1 – s nižším vzděláním (všechny kategorie bez maturity), 2 - s vyšším vzděláním (všechny kategorie s maturitou a VŠ).

Z analýzy vyplývá závěr, že více vzdělané osoby v čele utrací méně za potraviny a výrazně méně za alkoholové a tabákové výrobky. Podobné výdaje mají domácnosti na náklady na bydlení, ale vybavením domácnosti a výdaji na rekreaci se dostávají do popředí domácnosti s více vzdělanou osobou v čele.

Proměnná	Spotřeba podle vzdělání osoby v čele							
	vzd_p upravene	Průměr	Int. spolehl. (-95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)	vzd_p upravene	Průměr	Int. spolehl. (- 95,000%)	Int. spolehl. (95,000%)
potr_napoj	Vyšší	4250,729	4141,230	4360,229	Nižší	4374,608	4269,649	4479,567
alkoh_tab	Vyšší	546,690	510,293	583,088	Nižší	688,612	644,154	733,071
odivani	Vyšší	1317,502	1256,624	1378,380	Nižší	996,282	948,399	1044,165
bydleni	Vyšší	4512,644	4389,117	4636,170	Nižší	4109,695	3997,431	4221,959
zariz_dom	Vyšší	1578,834	1463,337	1694,331	Nižší	1332,022	1251,202	1412,841
zdravi	Vyšší	614,816	574,378	655,254	Nižší	525,670	498,583	552,758
doprava	Vyšší	2577,715	2336,789	2818,642	Nižší	2219,860	2005,602	2434,117
telekomun	Vyšší	1063,640	1023,198	1104,081	Nižší	989,938	950,027	1029,849
rekr_kult	Vyšší	2732,397	2607,579	2857,216	Nižší	1977,567	1888,393	2066,742
vzdelani	Vyšší	192,810	160,327	225,292	Nižší	89,699	72,407	106,991
strav_ubyt	Vyšší	1392,056	1318,081	1466,031	Nižší	983,433	925,506	1041,361
ostatni	Vyšší	2539,286	2436,704	2641,868	Nižší	2139,667	2054,400	2224,933

Tabulka 12 - Bodové a intervalové odhady střední hodnoty základních druhů spotřebních výdajů vybraných typů domácností v ČR v roce 2008 podle vzdělání osoby v čele

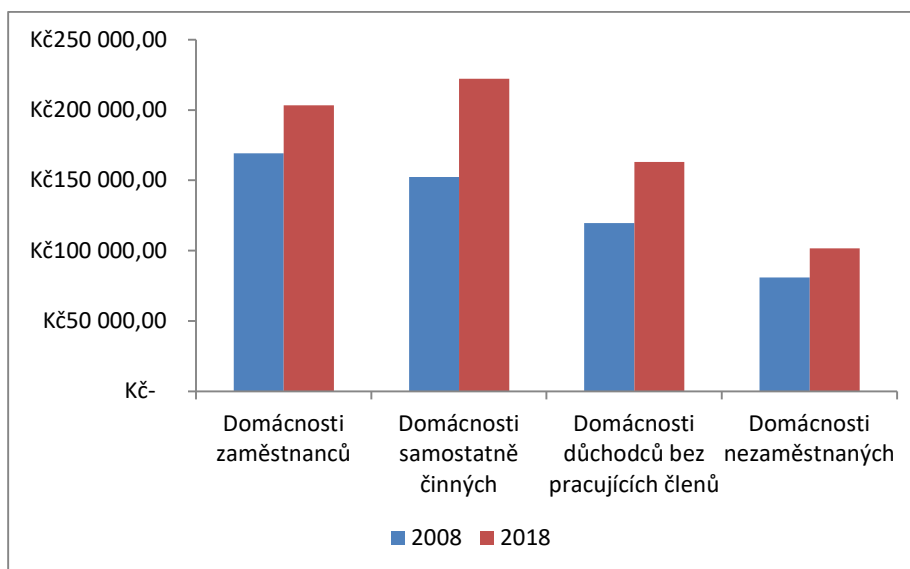
Zdroj: Vlastní zpracování

3 INDUKTIVNÍ ÚSUDKY O VÝŠI PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ DOMÁCNOSTÍ V ČR V ROCE 2018 A JEJICH SROVNÁNÍ S VÝSLEDKY ANALÝZY V ROCE 2008

3.1 Publikované údaje o výši příjmů, výdajů a struktury spotřeby ve vybraných typech domácností v ČR v roce 2018

Publikované výsledky se v roce 2018 omezily na bodové a intervalové odhady středních hodnot pro různé skupiny českých domácností. Změna metodiky výběrového šetření o příjmech a spotřebních výdajích domácností v ČR v roce 2018 vedla rovněž ke stěžení porovnání výsledků s rokem 2008.

Po překódování některých ukazatelů bylo možné výsledky na základě individuálních dat v roce 2008 porovnat s méně podrobnými dostupnými daty z roku 2018. Konkrétně nižší a vyšší zaměstnanci byli sloučeni do jedné kategorie a důchodci v domácnosti s ekonomicky aktivními členy byli z analýzy vynecháni.

Obrázek 14 - Porovnání ročních příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v domácnostech ČR v rocích 2008 a 2018

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

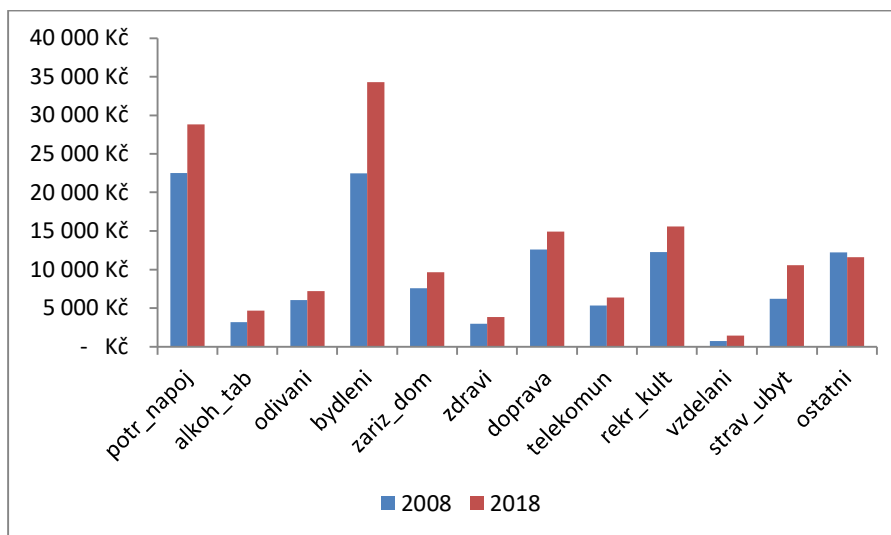
Podle obrázku 14 čisté roční příjmy na člena domácnosti v průběhu 10 let od roku 2008 po rok 2018 vzrostly v každé kategorii domácností podle postavení osoby v čele domácnosti. Největší rozdíl je v příjmech domácností samostatně činných osob v čele domácnosti, kde je rozdíl více než 50 000 Kč roce 2018 v porovnání s rokem 2008. Zajímavou změnou je i to, že během desetiletí tyto domácnosti dosáhly vyšší průměrnou výšku příjmu na osobu ve srovnání s domácnostmi zaměstnanců. Nejméně si polepsily domácnosti nezaměstnaných, kde se jednalo o zvýšení přibližně o 20 000 Kč.

Typ domácnosti	Průměr v Kč	+/- 95% interval spolehlivosti	
		v Kč	v %
Domácnosti zaměstnanců	203 301	3 544	1,7
Domácnosti samostatně činných	222 208	10 241	4,6
Domácnosti důchodců bez pracujících členů	163 023	2 110	1,3
Domácnosti nezaměstnaných	101 647	13 048	12,8

Tabulka 13 - Bodové a intervalové odhady čistých peněžních příjmů výdajů vybraných typu domácností v ČR v roce 2018

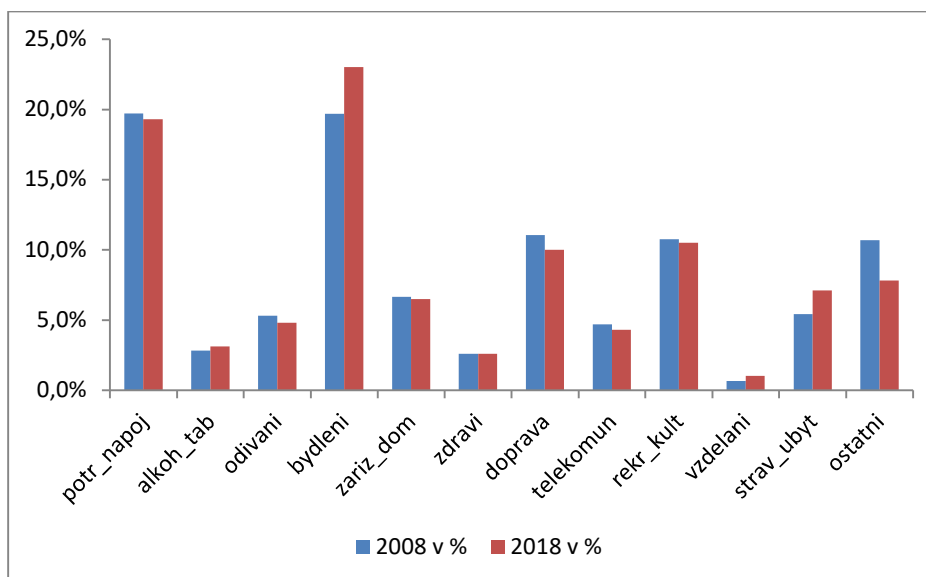
Publikované výsledky induktivní analýzy čistých příjmů českých domácností v roce 2018 jsou skromné, soustřeďují se jenom na intervalové odhady pro čtyři typy domácností, uvedené v tabulce 13.

Další analýza je zaměřena na některé porovnání spotřebních výdajů v letech 2008 a 2018.

Obrázek 15 - Porovnání středních hodnot spotřebních výdajů domácností v Kč podle 12 oddílů CZ-COICOP v ČR v letech 2018 a 2008

Podle obrázku 15 se výrazně liší objem finančních prostředků, kterými domácnosti disponovaly v letech 2008 a 2018, zatímco se výdaje na potraviny v Kč zvýšily, celkový podíl vynaložených prostředků na potraviny se snížil (obrázek 16). Snížil se rovněž podíl výdajů na odívání, na dopravu a nejvýrazněji na skupinu ostatní. Výdaje na bydlení, které se v absolutním vyjádření v Kč značně zvýšily, tvoří v roce 2018 oproti roku 2008 jenom přibližně 3% rozdíl.

Obrázek 16 - Porovnání struktury spotřebních výdajů domácností podle 12 oddílů CZ-COICOP v ČR v letech 2008 a 2018

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

3.1.1 Vývoj struktury spotřebních výdajů v letech 2008 až 2018

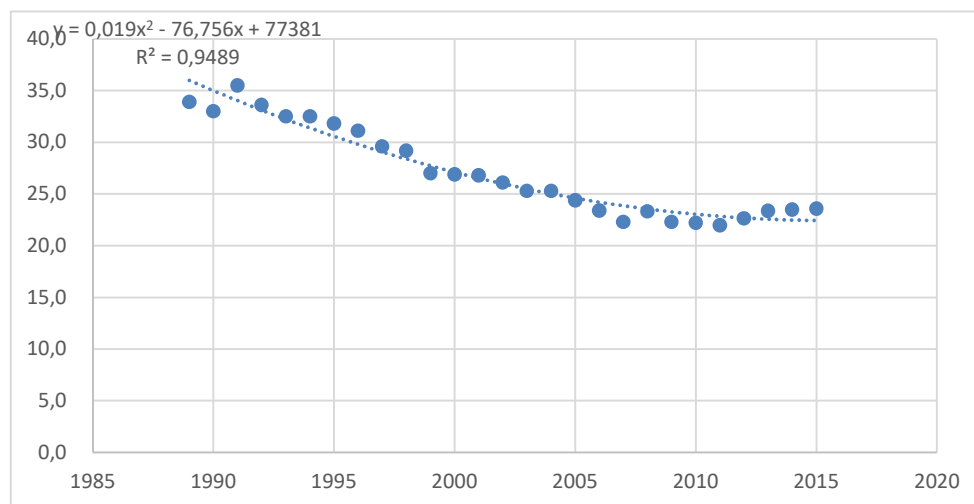
V této části se budeme zabývat vývojem struktury spotřebních výdajů v České republice. V publikacích ČSÚ je dostupná následující tabulka s podíly čtyř základních typů výdajů s počátkem v roce 1989.

Rok	Potraviny, nápoje a veřejné stravování	Průmyslové zboží	Služby	Platby a jiné výdaje
1989	33,9	39,7	17,8	8,6
1990	33,0	41,9	17,2	7,9
1991	35,5	37,4	19,5	7,6
1992	33,6	36,3	21,1	9,0
1993	32,5	35,5	22,7	9,3
1994	32,5	35,5	24,0	8,0
1995	31,8	35,5	23,9	8,8
1996	31,1	36,1	24,3	8,5
1997	29,6	34,9	26,3	9,2
1998	29,2	32,3	28,8	9,7
1999	27,0	33,2	29,0	10,8
2000	26,9	33,2	29,6	10,3
2001	26,8	32,6	30,0	10,6
2002	26,1	31,6	31,3	11,0
2003	25,3	32,0	32,0	10,7
2004	25,3	31,9	32,2	10,6
2005	24,4	31,2	32,6	11,8
2006	23,4	30,8	32,5	13,3
2007	22,3	30,0	31,6	16,1
2008	23,3	30,9	33,2	12,6
2009	22,3	29,2	34,0	14,5
2010	22,2	28,8	34,8	14,3
2011	22,0	28,2	35,5	14,3
2012	22,6	27,1	34,3	16,0
2013	23,4	27,3	34,4	14,9
2014	23,5	27,4	33,9	15,3
2015	23,6	28,0	33,7	14,8

Tabulka 14 - Vývoj struktury čistých peněžních výdajů domácností v České republice

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2018-f400xa058p>

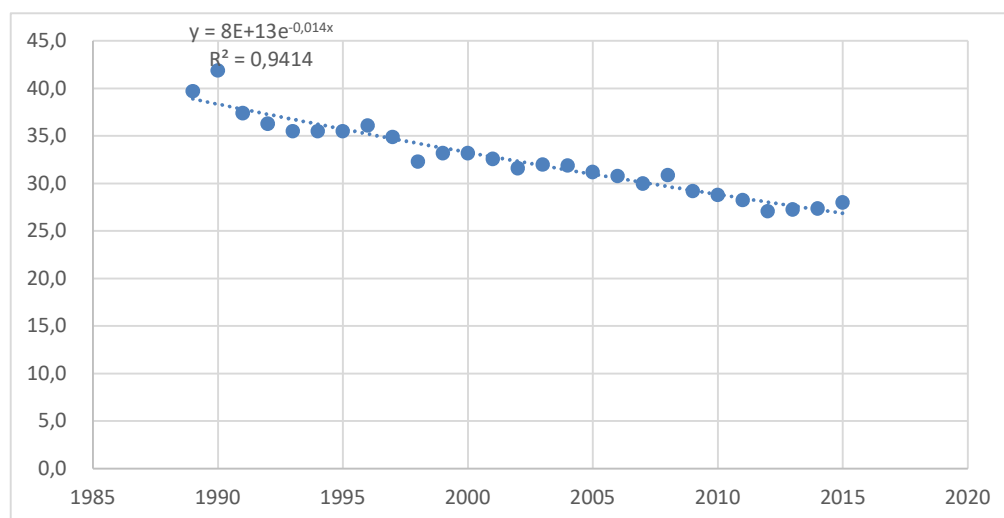
Na základě těchto dat byly pomocí nástroje *Prokládání funkcí trendu* tabulkového procesoru Microsoft EXCEL výdaje každého typu proloženy v časové řadě trendovými funkcemi jejich vývoje.

Obrázek 17 - Trend vývoje podílu čistých peněžních vydání na potraviny, nápoje a veřejné stravování ve struktuře celkových výdajů domácností v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

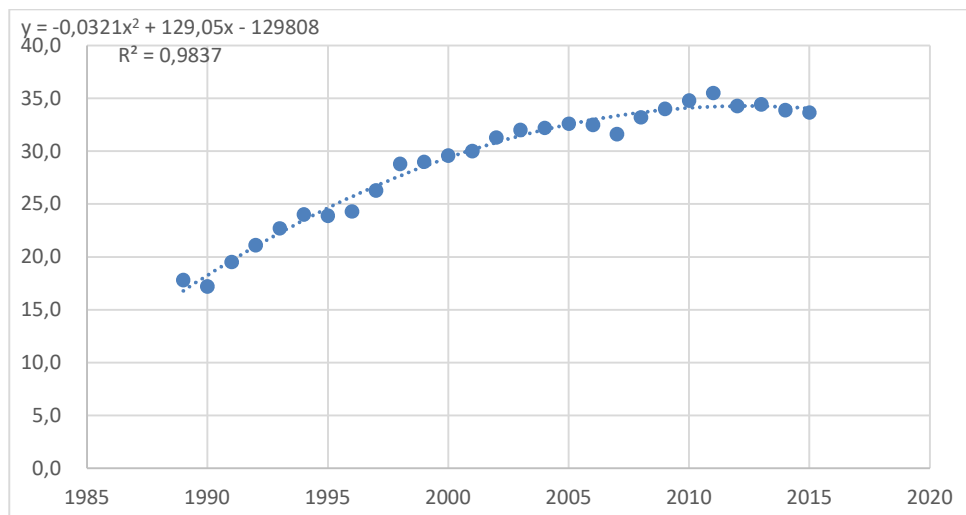
V struktuře peněžních výdajů domácnosti v České republice byl zjištěn kvadratický pokles podílu výdajů na potraviny, nápoje a veřejné stravování. Kvadratická trendová funkce na obrázku 17 vysvětluje až 94,9 % variability hodnot časové řady.

Obrázek 18 - Trend vývoje podílu čistých peněžních vydání na průmyslové zboží ve struktuře celkových vydání domácností v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

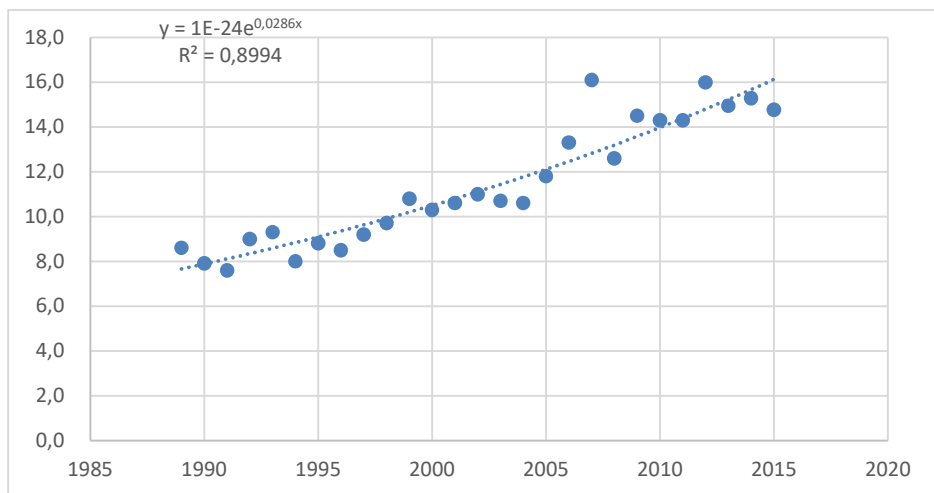
Na podílu výdajů za průmyslové zboží můžeme sledovat rovněž klesající vývoj (Obrázek 18). V tomto případě nejlépe trend vystihuje exponenciální funkce, která vysvětluje 94,14 % variability hodnot v časové řadě. V letech 1989 a 1990 lze pozorovat výchylku od trendu, zřejmě jako důsledek změny tržního systému.

Obrázek 19 - Trend vývoje podílu čistých peněžních vydání na služby ve struktuře celkových vydání domácností v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

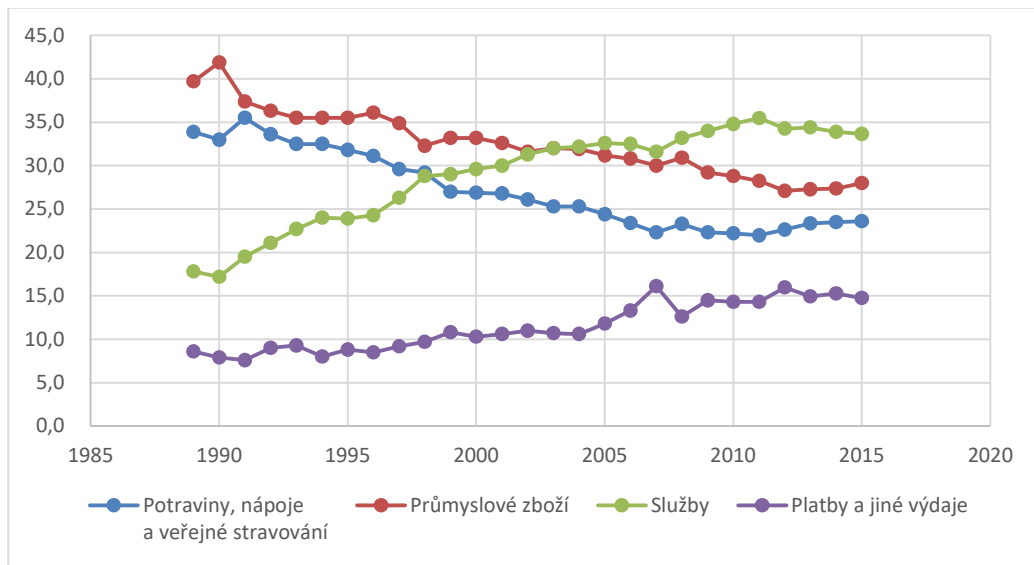
Kvadratický nárůst podílu vydání na služby (Obrázek 19) je znakem vyvíjející se ekonomiky. Společnost je bohatší, snižují se výdaje na potraviny a díky tomu je možné větší množství finančních prostředků využít na služby. Nejlépe tento trend vysvětluje kvadratická funkce s hodnotou koeficientu determinace $R^2 = 0,983$. Výdaje za služby mají téměř inverzní průběh jako funkce zobrazující vývoj výdajů na potraviny.

Obrázek 20 - Trend vývoje podílu plateb a jiných výdajů na čistých peněžních vydáních ve struktuře celkových vydání domácností v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování pomocí Microsoft EXCEL

Ve vývoji podílu plateb a jiných výdajů ve struktuře celkových vydání domácností v ČR jsou největší výkyvy kolem exponenciálně rostoucího trendu vývoje, čemu odpovídá i nejnižší hodnota koeficientu determinace 0,9 ze všech sledovaných skupin struktury vydání. V letech 1994 až 2005 byl vývoj nejstabilnější.

Obrázek 21 - Vývoj struktury čistých peněžních vydání domácností v České republice

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2018-f400xa058p>

Pro názornost jsou všechny čtyři časové řady ve struktuře celkových vydání domácností ČR znázorněny na společném obrázku 21. Spojením všech časových řad lze nejzřetelněji porovnat,

kdy v podílu výdajů dominovaly jisté skupiny a jak se jejich pozice v čase měnila. Nejvýraznější změnou v pořadí prošla skupina výdajů za služby. V roce 1989 tvořily tyto výdaje přibližně 17 % výdajů českých domácností a k roku 2015 dokonce necelých 35 %. Naproti tomu podíl prostředků vydaných na průmyslové zboží a na potraviny, nápoje a veřejné stravování v průběhu let klesá.

ZÁVĚR

V teoretické části práce popisuji metodiku Výběrového zjišťování statistiky rodinných účtů a objasňuji jakým způsobem probíhá výběr domácností, že se jedná o něco, co má na území ČR dlouholetou tradici a jakým způsobem se vyvíjela metodika výběru domácností do současného stavu. Přibližuji způsob šetření domácností a co všechno obnáší participace v šetření. Součástí Statistiky rodinných účtů jsou také metodické vysvětlivky popisující příjmy a výdaje, jaké byly metody jejich výpočtů. Dále se věnuji popisu typů domácností, jakým způsobem jsou domácnosti deklarovány (pravidla podle osoby v čele) a co je pro ně charakteristické a v závěru teoretické části přibližuji, co je EU-SILC, a k čemu slouží a nakonec přiblížit, jaké statistické metody využiji v praktické části bakalářské práce.

Hlavním pilířem praktické části je analyzování výběrového souboru RU2008, který detailně popisuje kolik osob bydlí v jednotlivých domácnostech, jaké je vzdělání osoby v čele domácnosti, v jakém typu domácnosti bydlí atd. po charakteristiky jako příjem domácnosti a typy výdajů (viz. Ukazatele příjmů a spotřebních výdajů). Mimo výběrový soubor RU2008 jsem vycházel z tabulek dostupných na ČSÚ a dohromady díky těmto materiálům jsem byl schopen analyzovat výběrové charakteristiky čistých příjmů a výdajů užitím rozličných statistických metod. Podle výstupů v praktické části jsem provedl konkrétní závěry zaměřující se na danou problematiku a věnoval se popisu struktury příjmů a výdajů a jejímu vývoji v čase, a v čem se lišila na základě faktorů jako například postavení osoby v čele nebo jejího vzdělání.

Cílem vypracování bakalářské práce bylo využít statistické znalosti získané v průběhu studia a využít je při analýze něčeho, co se týká každodenního života. Zajímat se o příjmy a výdaje je něco, co se týká každé domácnosti nebo rodiny a věřím, že závěry z této práce budou právě v běžném životě aplikovatelné.

POUŽITÁ LITERATURA

I. Tištěné zdroje

- [1] BENCKO, Vladimír, et al. *Epidemiologie : výukové texty pro studenty 1. LF UK.* s. 70-73. 2002. Karolinum, Praha : 2. vydání. ISBN 80-246-0383-7.
- [2] HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-123-9
- [3] PACÁKOVÁ, Viera. *Štatistické metódy pre ekonómov.* Bratislava: Iura Edition, 2009. *Ekonomía.* ISBN 978-80-8078-284-9.
- [4] PACÁKOVÁ, Viera. *Aplikovaná pojistná statistika.* 2019. [Pardubice]: Univerzita Pardubice, 2019. ISBN:978-80-7560-259-6.
- [5] SEDLÁČKOVÁ, Radka, *Dynamika příjmu a výdajů českých domácností.* Brno, 2010. *Bakalářská práce.* Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce Ing. Václav Adamec, Ph.D.
- [6] SIXTA, J., VLTAVSKÁ, K., HRONOVÁ, S., HINDLS, R.,: *Struktura spotřeby českých domácností 1970-2012.* *Politická Ekonomie*, 6, 2014

II. Elektronické zdroje

- [7] *Classification of individual consumption by purpose (COICOP).* *Eurostat: Statistics Explained* [online]. 12. 12. 2019 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_individual_consumption_by_purpose_\(COICOP\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_individual_consumption_by_purpose_(COICOP))
- [8] *Metodické vysvětlivky. Český statistický úřad ČSÚ* [online]. 24.03.2021 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/125571069/16002120mc.pdf/928a9d22-e11d-4fa1-82c4-06ef6354e1c2?version=1.0>

- [9] Statistika rodinných účtů (SRÚ). *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2020, 14.11.2019 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/vykazy/statistika_rodinnych_uctu
- [10] Statistika rodinných účtů. *Český statistický úřad ČSÚ* [online]. 26.07.2021 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xa/rodinne_ucty
- [11] Životní podmínky (EU-SILC) - Metodika. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2020, 24.04.2019 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivotni-podminky-eu-silc-metodika>

III. Data

Příjmy a životní podmínky domácností. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2020, 11.02.2020 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>